

# Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Marcos Jyaay

Ku je Yaknapejtpa Juan kya'amaajj joma ve'e kyapantsuuna

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

**1** Je Jesucristo, je Nte'yam je y'Onuk, je'ets je'e ve'e jye'e juu' ve'e ya nak ñukajtsp, je oy kats je oy ayookts ya'a ve'e. Jidu'um tse'e choo'nduk. <sup>2</sup>Ve'emts je'e ve'e ax jo'n dujatyaañ to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujaajj:

Nkejxp xa atse'e je nyakkatsuyoyva juu' mitse'e mvintoo'vákajap, je'e tse'e myak'o'yixjup je too' joma ve'e mnáxut.

<sup>3</sup>Yakmótup xa ve'e ku ve'e to'k je jayu jidu'um mak kya'ts joma ve'e kyapantsuuna:

“Yak'o'yijada, yaktaajvjada je too' joma ve'e je Maja Vintsán ñáxut.”

<sup>4</sup>Ax ve'em tse'e tyoojnji kyojtsji ax jo'n je Isaías dujatyaañ. To'k je jayu juu' ve'e Juan duxaaji, je'e tse'e je jayu duyaknapejt joma ve'e kyapantsuuna, jetse'e dunuujmide jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda, jetse'e ñapéttat,

ve'em tse'e yaktokinmee'kxtat.

<sup>5</sup>Nunajkxjudu tse'e amotunajxpa nujom juu' ve'e tsuunidup jem jerusaleenit kyajpun kajxm jets viijnk tsov juu' ve'e jem judéait y'it jootm. Vintsots je'e ve'e je tyokin dumavyatsta, ve'em tse'e je Juan yaknapéjtada jem Jordán maja najootm. <sup>6</sup>Juu' tse'e je Juan vyítip, je camello pajk pumts je'e ve'e; je ak tse'e tyiintsoojmjup. Je paach tse'e jyu'kxp jets je maja pa'ajk.

<sup>7</sup>Tyukka'amaay tse'e jidu'um:

—Xpa'ux'ookip xa atse'e to'k pane'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e ats, ni ka'ats atse'e nvinmachju jets atse'e nnay'uxnoo'mjut jets atse'e je kya'ajk jaa'p nmukéjjat.

<sup>8</sup>Je tsoxk naaj ats miitse'e ntukyaknapejtup; ax je'e pan atse'e xpa'ux'ookip, je'e tse'e jem mja'vin kajxmada mtukyaknapéjtadap je Espíritu Santo.

**Ku je Jesús ñapejt**

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

<sup>9</sup>Ku ve'e je Juan je jayu duyaknapejt, van'it tse'e je Jesús cha'an jem Nazaret, to'k je kajpun juu' ve'e jem galiléait y'it jootm. Ku ve'e jye'y, van'it tse'e je Juan yaknapejtji jem Jordán maja

najootm. <sup>10</sup>Pítsumnup tse'e vye'na je Jesús, van'it tse'e du'ix je tsapjootmit it y'ava'ach jetse'e je Espíritu Santo ñukada'akyju je pak jo'n. <sup>11</sup>Van'it tse'e yakmotu to'k je ayook juu' ve'e jem tsapjootm kadaak. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Mits xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Ooyts ats mitse'e ntuntukxoonduk.

**Ku je Jesús je Satanás  
y'ukyaktokimpakuvaajnji**

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

<sup>12</sup>Van'it tse'e je Espíritu Santo duyaknujx je Jesús jem vinva'ajts it kajxm. <sup>13</sup>Jem tse'e y'ijit vujxtkupx xaaj; je Satanás tse'e ukyaktokimpakuvaajnju. Ijtpa tse'e je Jesús je mu'uk tñuk maat. Van'it tse'e je aangelestajk je Jesús dununajkxti jetse'e ojts dupattónada.

**Ku je Jesús kya'amay'ukvaajñ jep  
Galilea**

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

<sup>14</sup>Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Yaknapejtpa Juan yakpoxuntakpuujm. Van'it tse'e je Jesús ñujx jem galiléait y'it jootm jetse'e dutukka'amaajy je oy kats je oy ayook. <sup>15</sup>Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ta xa ve'e je xaaj dupaatni. Myaaxujdupts miits je'e ve'e je Nte'yam jetse'e m'ijttinit jem y'am kya'm. Vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda, jets jaanchjávada ya oy kats ya oy ayook.

**Ku je Jesús du'vvaajv numaktaaxk je  
ajkx maakpada**

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

<sup>16</sup>Najxp tse'e je Jesús vye'na jeja galiléait myaja na'akaya

pa'ayi, van'it tse'e du'ix numejtsk je ajkx maakpada, je Simón Pedro maat je y'uts Andrés, je'e tse'e je tyuk'ajkx'amaakin xuum dunavájidup vye'na jem maja na'akaya jootm. <sup>17</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Pamiindini ats. Ajkx maakk xa ve'e mtoondup; ax uxayamts ats miitse'e je toonk nmo'odat jets atse'e je jayu xtuknumíndat.

<sup>18</sup>Van'it tse'e dumasooktini je tyuk'ajkx'amaakin xuumda jetse'e dupanajkxtini.

<sup>19</sup>Javee'n tse'e je Jesús jyaa'kyo'y, jetse'e du'ix je Santiago maat je y'uts Juan, je Zebedeo je myajntktajk je'e ve'eda, jem tse'e barco jootm je tyuk'ajkx'amaakin xuum du'ataagada vye'na. <sup>20</sup>Van'it tse'e je Jesús vyoqjvjadi. Van'it tse'e dumasooktini je tyee' Zebedeo jem barco jootm maat je tyoompatajk, jetse'e je Jesús dupanajkxtini.

**To'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin  
kajxm je ko'oyjáyuvap**

(Lc. 4.31-37)

<sup>21</sup>Van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk jye'ydi jem capernaamit kyajpñ kajxm. Ku ve'e je po'o'kxtkñ xaaj dupaaty, van'it tse'e je Jesús tyajki jep tsaptujkp jetse'e je jayu duyak'ixpajk'ukvaajñ. <sup>22</sup>Atuva atoki tse'e je jayu dutuktaandi je y'ixpajkñ kux je kutojkñ maate'e kyats, ka ve'emap ax jo'n je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk. <sup>23</sup>Jep tse'e tsaptujkp vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Jidu'um tse'e makñ vyaajñ:

24—¿Ti katsts mitse'e mjayejpp aats maat?, nazarétit Jesús. ¿Je'e ve'e mnumejtsp jets aatse'e xyakcutókiyut? N'ixa xa ats mitse'e, je Nte'yam je Vya'ajts Jáyuts mitse'e.

25 Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap, jetse'e vyaajñ:

—Amo'otu jets tukvaatsni ya yaa'tyajak.

26 Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap je yaa'tyajak duxituyo'y jetse'e pyítsumni, jetse'e makk tyun'akaa'stk. 27 Ax nujom tse'e tyaandi atuva atoki jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Tis ya'a ve'e? ¿Nam ixpajkun ya'a ve'e? Jyayejptam xa ya'a ve'e ya jayu je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap paat kyatsapukju.

28 Jatyji tse'e je jayu du'akojsva'kxy jetse'e je Jesús yaknuja'vi jem nujom galiléait y'it jootm.

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky je Simón Pedro je mya'vut taak**

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 Van'it tse'e je Jesús pyítsum jep tsaptujkp jetse'e tyajki jep je Simón Pedro maat je Andrés tyujkp, myaadiduva tse'e je Santiago jets je Juan. 30 Jep tse'e je Simón Pedro je mya'vut taak pya'amma'aj, jampajkjup. Ax jatyji tse'e je Jesús yakvaajnji jets pajkjupe'e. 31 Van'it tse'e je Jesús dūvinkutami je pa'am jayu, jetse'e jem kya'm dumajch, jetse'e duyakpojtuk. Tun jatyji tse'e je jaajn ñuvaatsjini. Van'it tse'e je ta'axtajk pyatto'nijidi.

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky numay je pa'am jayu**

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

32 Ku ve'e je xaaj tyajkini, van'it tse'e je Jesús dutuknūnjakxti pan pan jatye'e pajkjudup jets pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap. 33 Jep tse'e tak'aagup nujom je jayu ñay'amojkijidi.

34 Yakjotkadaaknu tse'e je Jesús numay je jayu, may viijn tse'e je pa'am dujayepa jetse'e numay je ko'oyjáyuvap duyakpítsumni jem je jayu jya'vin kajxmda. Ka'a tse'e je Jesús duyakjajti je ko'oyjáyuvap jetse'e du'avánadat jets je Jesús, je'e je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

**Ku je Jesús kya'amaajy jep Galilea**

(Lc. 4.42-44)

35 Koo'ts jatyna tse'e vye'na, ka'anume'e jyajvív, van'it tse'e je Jesús pyojtuk jetse'e je kajpun dutukvaach, jetse'e ñujkx joma ve'e kyapantsuuna. Jem tse'e chapkajts.

36 Van'it tse'e je Simón Pedro jets pan pan jatye'e myaatve'nidu, je'e tse'e najkxtu jetse'e je Jesús du'ixtidi. 37 Ku ve'e dupaatti, van'it tse'e dunūujmidi:

—Anañujoma xa ve'e m'ixtajada.

38 Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ja'mda jem viijnk kajpun kajxmpa juu' ve'e tamanaat jets atse'e jem ntukka'amaayvat je oy kats je oy ayook, je'e kajxts atse'e nmin.

39 Van'it tse'e je Jesús dutuknajxy dutuktajki jem nujom galiléait y'it jootm, jetse'e kajpun kajpun

kya'amaajy jep chaptujkpta jetse'e duyakpítsumni je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda.

**Ku je Jesús duyakjotkàdaaky to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjud**

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

<sup>40</sup>Van'it tse'e to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjud, je'e tse'e je Jesús dıvinkutami jetse'e dıvinkoxkteni. Jidu'um tse'e dumunoo'kxtk:

—Pan mtsajkp xa mitse'e, m'o'yixjud tse'e jets atse'e xtuknuva'atsut ya lepra pa'am.

<sup>41</sup>Tukmo'tju tse'e je Jesús.

Van'it tse'e je Jesús je kya'aj tyuknu'oojnji jetse'e vyaajñ:

—Ntsajkp xa atse'e; va'ajts tse'e mtaanni.

<sup>42</sup>Ku xa ve'e ve'em vyaajñ, tun jatyji tse'e je lepra pa'am ñuvaatsjini je jayu jetse'e jyotkàdaakni. <sup>43</sup>Van'it tse'e je Jesús makk pyavaajni, ka'anume'e dupakejxni vye'na:

<sup>44</sup>—Amotunaxu, ka'ats mitse'e pan xvaajnjat pan pane'e tumyakjotkàda'akyju. Najkxu joma ve'e je tee' jetse'e du'ixut jets jotkàda'akyani mitse'e, van'it tse'e xyóxut juu' ve'e je Moisés pyavaan ku ve'e je jayu dukoo'kjayeptini je lepra pa'am, ve'em tse'e nujom dunujávatat jets távani ve'e je pa'am mnuvaatsjini.

<sup>45</sup>Ax najkx tse'e je jayu jetse'e du'avanva'lkxy nujom juu' ve'e tutyunju tukyatsju. Ku ve'e je jayu du'amotunajxti, van'it tse'e ooy dutuntsojkti jetse'e y'íttat je Jesús maat, je'e kajx tse'e kyoo'k'o'yixjini je Jesús jetse'e ixna ke'xna tyákat jyajuu'kajpункujxa, myujékumip

tse'e je kajpunda jetse'e y'íjt joma ve'e kyapantsuuna, jem tse'e je jayu ñuje'yajada pan vinxup je kajpun juu' ve'e tamanaat.

**Ku je Jesús duyakjotkàdaaky to'k je mojkpa jayu**

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

**2** Ku ve'e vee'n je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús tyajkinuva jem capernaamit kyajpun jootm. Yakmotu tse'e je kats jets jepe'e tujkp vye'na. <sup>2</sup>Jatyji tse'e numay je jayu ñay'amojkijidi; ni jeja tak'aaka tse'e kyoo'knupaadini. Tyukka'amaayp tse'e vye'na je Jesús je Nte'yam je kyats je y'ayook, <sup>3</sup>van'it tse'e dutuknuje'ydi to'k je mojkpa jayu, numaktaaxke'e je jayu pyavítsjada. <sup>4</sup>Ax ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e jye'yadat jeja je Jesús vyinkujk je numay jayu kajx, je'e kajx tse'e pyejtti jem takni'kxm, jetse'e duyakkeeki vee'n je taknupam je Jesús myutuv, jetse'e dukustaaydi je mojkpa jayu maat je myaajntkun. <sup>5</sup>Ku tse'e je Jesús du'ix jets jaanchja'vijidupe'e, van'it tse'e je mojkpa jayu dunuujmi:

—Mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

<sup>6</sup>Van'it tse'e vyinmaaydi je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk juu' ve'e jep tsuunidup vye'na: <sup>7</sup>¿Tyajxts ya'a ve'e ve'em vya'añ? Je Nte'yam xa ya'a ve'e vyinkojtspejtp ku ya'a ve'e ve'em vya'añ. Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e tyokinmee'kxut, je Nte'yamji ve'e to'k.

<sup>8</sup>Ax ñuja'vipts je'e ve'e je Jesús vintso je'e ve'e vyinmayda, je'e kajx tse'e du'amotutıvıdi:

—¿Tyajxts miitse'e ve'em mvinmayda? <sup>9</sup>¿Tise'e ka tso'oxap,

ku atse'e je mojkpa jayu nnuujma:  
 “Mee'kx tse'e je mtokin tyañ”, ukpu  
 ku atse'e nnaajmat: “Pojtukni,  
 pakmojkni xi mmaajntkun jets  
 jaamni”? <sup>10</sup> Jetse'e xnujávadat  
 jets njayejpp atse'e je kutojkun  
 yaja naxviijn jets atse'e je jayu  
 ntokinmee'kxut, ats, je Jayu Juu'  
 ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e je mojkpa jayu  
 dunuujmi:

<sup>11</sup>—Mits atse'e nnuujmip,  
 pojtukni, pakmojkni xi  
 mmaajntkun, jets najkxni jem  
 mtak'am.

<sup>12</sup>Van'it tse'e je jayu pyojtukni,  
 jetse'e je myaajntkun dupakmojkni,  
 jetse'e duvinva'kvaatsni je numay  
 jayu. Atuva atoki tse'e nujom je  
 jayu tyankajxti, jetse'e je Nte'yam  
 duyakmájidi duyakjaanchidi, jetse'e  
 vyaandi:

—Ni vin'itna xa ya'a ve'e jidu'um  
 nka'ixumda.

**Ku je Jesús duvaajv je Leví juu' ve'e  
 duxaajiva Mateo**

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

<sup>13</sup>Van'it tse'e je Jesús ñajkxnuva  
 jeja maja na'akaya pa'ayi. Ku  
 ve'e nujom je numay jayu  
 vyinkutámijidi, van'it tse'e  
 duyak'ixpujk. <sup>14</sup>Távanits ya'a ve'e  
 ñaxy vye'na, van'it tse'e je Jesús  
 choo'nni. Najxp tse'e vye'na jeja  
 too' aajy, van'it tse'e je Leví du'ix, je  
 Alfeo je myajntk, jeja tse'e chuuna  
 vye'na joma ve'e je kupa'mun  
 dupakmuk. Van'it tse'e je Jesús  
 ña'muxji:

—Pamiinni ats.

Van'it tse'e je Leví tyeni jetse'e  
 dupanajkxni.

<sup>15</sup>Jem tse'e je Leví tyak'am  
 je Jesús jets je y'ixpajkpatajk  
 dumaatkáy dumaat'uu'k numay  
 je kupa'mun pakmojkpada jets je  
 viijnk jáyuda juu' ve'e je jayu tyijp  
 tókinax jáyuda, kux numayda ve'e  
 juu' ve'e je Jesús dupanajkxtup.

<sup>16</sup>Ax ku tse'e du'ixti je tsaptujkpit  
 yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajk  
 jets je'e ve'e myaatkaaydup  
 myaat'ooktup je Jesús, van'it  
 tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk  
 yak'amotutúvidi:

—¿Myaatkaayp myaat'uukp ya'a  
 ve'e je kupa'mun pakmojkpa jets je  
 viijnk tókinax jayu?

<sup>17</sup>Y'amotunajx tse'e je Jesús,  
 van'it tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa je'e ve'e dutsokta  
 je tso'yiva pan pan jatye'e  
 makkatsots; je'eda ve'e pan  
 pan jatye'e pajkjudup. Ka je'ep  
 xa atse'e nnumiimp jets atse'e  
 nyaaxjat je jayu juu' ve'e tuv  
 jáyuvudup joojntykidup, je'e atse'e  
 nnumiimp juu' ve'e tókinax jayu,  
 ve'em tse'e vyinmayumpijttinit  
 jetse'e dumasooktinit je kyo'oy  
 joojntykinda.

**Ku je Jesús du'ava'ni pan tyajx kajxe'e  
 je y'ixpajkpatajk kyah'ayoojidi**

(Mt. 9.14-15; Lc. 5.33-35)

<sup>18</sup>To'k nax tse'e ku ve'e je  
 Yalnapejtpa Juan je y'ixpajkpatajk  
 jets je fariseo je y'ixpajkpatajk  
 y'ayoojada vye'na, van'it tse'e je  
 jayu je Jesús duvinikutámidi jetse'e  
 du'amotutúvidi:

—¿Tyajx tse'e y'ayoojada je Juan  
 je y'ixpajkpatajk jets je fariseo je  
 y'ixpajkpatajk; ax ka'a tse'e mits ya  
 m'ixpajkpatajk y'ayoojada?

<sup>19</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:  
—Ka'a xa ve'e chaachvinmáyda pan pan jatye'e miindup joma ve'e je jayu ñavyukju namvaate'e je ta'axpajkpa dumaadada, je'e kajx tse'e kyah'ayoojada. Nay ka'a tse'e chaachvinmaayduva ats ya n'ixpajkpatajk namvaat atse'e n'it ya'a maatta. <sup>20</sup>Ax pyaa'tup tse'e je xaaj ku atse'e nko'o'k'ijtnit ya'a maatta, van'it tse'e tuuv y'ayoojadat.

**Je nam ixpajkun juu' ve'e je Jesús je jayu tyuk'ix**

(Mt. 9.16-17; Lc. 5.36-39)

<sup>21</sup>Ni pana xa ve'e je nam vit dukatuk'akaya je pak vit. Pan ve'em xa ve'e kudutún, van'it tse'e je nam aka'yun duvaa'nmókut je pak vit jetse'e dutunjaa'kkaa'tsnit. <sup>22</sup>Ni pana ve'e dukah'ate'miva je nam tsaaydum pa'ajk naaj jem pak ak apajkin jootm. Pan ve'em xa ve'e kudutún, mupájinupts je'e ve'e je ak, ax koojyji tse'e vyintókiyut je tsaaydum pa'ajk naaj jets je ak apajkin. Juu' tse'e je nam tsaaydum pa'ajk naaj, jem tse'e nam ak apajkin jootm yakpum.

**Ku je ixpajkpatajk duyuktajti je trigo**  
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

<sup>23</sup>To'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na jetse'e je Jesús dutuknaxy je trigo kam maat je y'ixpajkpatajk, jetse'e je y'ixpajkpatajk duyuktajti je trigo. <sup>24</sup>Van'it tse'e je fariseotajk je Jesús dunuujmidi:

—¿Tyajx tse'e poo'kxtkun xaaj ya m'ixpajkpatajk dutonda juu' ve'e je pava'nun kyayakajtyp?

<sup>25</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Tis, ka'anum miitse'e xkotsta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e to'k nax tyooundu je David maat je myujatyoo'tajk ku ve'e kya'ijituxjidi ti ve'e kyáydap jya'kxatp jets ku ve'e yu'oo'k'ijup vye'nada? <sup>26</sup>Tajki xa ve'e je David jep je Nte'yam chaptujkp ku ve'e je Abiatar y'ijit tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, jetse'e dukaaaj je kunuu'kx tsapkaaky, jetse'e dumoooyduva je myujatyoo'da. Ax ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jetse'e opyana dukáyut, je tee'tajkji ve'e tuknuvánada. Ta miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

<sup>27</sup>Vaampa tse'e je Jesús:

—Je jayu je y'o'yin kajx xa ve'e je Nte'yam dupuujm je poo'kxtkun xaaj; ka je poo'kxtkun xaaj kajxap tse'e dupuujm je jayu. <sup>28</sup>Je'e kajxts atse'e je kutojkun njayep pan ti ve'e poo'kxtkun xaaj yaktónup ukpu kayaktónup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

**Je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om**

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

**3** Jetse'e je Jesús tyajkinuva jep tsaptujkp. Jep tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om. <sup>2</sup>Je numay jayu tse'e du'ixtu oy pan yakjotk'ada'akupe'e je Jesús je pa'am jayu ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na, je'e ve'e jya'ixtidup pan ti ve'e kudutukpakta jetse'e dunu'aa'nadat kuxe'e dukakutyún je'e je pyava'nunda. <sup>3</sup>Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je yaa'tyajk juu' ve'e xux je kya'aj to'k ado'om:  
—Tena yaja ya jayu vyinkujkta.

<sup>4</sup>Van'it tse'e du'amotutuvi je jáyuda:

—¿Juu' tse'e je pava'nun yakjajtyp jetse'e poo'kxtkun xaaj je jayu dutónut: je'e juu' ve'e oy, ukpu je'e juu' ve'e ka óyap; ku ve'e je jayu duyakjoojntykat, ukpu ku ve'e je jayu duyak'oo'kut?

Ax ama'at tse'e tyaandi. <sup>5</sup>Van'it tse'e je Jesús vyin'ix'apitsumkajxjidi, jot'aajnjup jets tsaachvinmaayp kux ka'a ve'e je jayu dukuvakta juu' ve'e je Nte'yam chajkp, makke'e je kyo'oy vinma'yun dupaamdi. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je pa'am jayu:

—Yakyajkxu je mka'aj.

Van'it tse'e je pa'am jayu je kya'aj duyakyajkxy, jetse'e jyotkadaakni. <sup>6</sup>Van'it tse'e pyítsumdi je fariseotajk jetse'e du'ukkojtsmojkti maat je Herodes je jyáyuda pan vintso ve'e je Jesús kuduyakjay'oo'kjidi.

**Ku numay je jayu y'ijt jeja  
maja na'akaya pa'ayi**

<sup>7</sup>Myaantajkxts je'e ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk jeja maja na'akaya pa'ayi; numay tse'e je galiléait jayu pyanajkxjidi. <sup>8</sup>Jempa tse'e juu' ve'e tsoo'ndu jem jerusaleenit kyajpun kajxm jets juu' ve'e tsoo'ndu jem iduméait y'it jootm. Jempa tse'e juu' ve'e tsoo'nduva jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am jets juu' ve'e tsoo'ndu jem tiirovit jets sidoonit y'it jootmda; numay tse'e ojets je Jesús du'ixta ku ve'e je kats dumótudi jets ti ve'e je Jesús tyuump. <sup>9</sup>Je'e kajx tse'e je Jesús dupavaajñ je y'ixpajkpatajk jetse'e apaamdúka duyak'íttat to'k je barco joma ve'e tyákat, ve'em tse'e

je numay jayu kyah'atijmókjadat.

<sup>10</sup>Numáyani ve'e ooy je pa'am jayu duyakjotkadaakni vye'na. Je'e kajx tse'e pan pan jatye'e pajkjudup, je'e tse'e du'atijmojktup je Jesús kux tyonuvaandupe'e. <sup>11</sup>Ax je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap, ku tse'e du'ixti je Jesús, van'it tse'e dUVinkoxténidi jetse'e makk dumukojtsti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—iMitse'e je Nte'yam je y'Onuk!

<sup>12</sup>Van'it tse'e je Jesús makk pyavaajnjidi jetse'e dukah'avánadat jets pan je'e ve'e.

**Ku je Jesús dUVinkaajñ je  
ñumakmejtsk kukátsivada**

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

<sup>13</sup>Van'it tse'e je Jesús pyejt jem tonun viinm jetse'e dUvaajv pan pan jaty je'e ve'e vyinkonuvaampy. Nunajkxjuduts je'e ve'e.

<sup>14</sup>Numakmejtsk tse'e dUVinkaajñ juu' ve'e íttap je'e maat, jetse'e dukéxtat ka'amaayva, <sup>15</sup>jetse'e je kutojkun dumooydi jetse'e je pa'am jayu duyakjotkadaaktat jetse'e duyakpítsumduvat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda.

<sup>16</sup>Ya'ats je'e ve'e je numakmejtskta: je Simón juu' ve'e tyukmumejtsxaañ Pedro, <sup>17</sup>je Santiago jets je y'uts Juan, je Zebedeo je'e ve'e je myajntktajk, je'eda tse'e tyukmumejtsxaañ Boanerges. (Jidu'umts je'e ve'e kyatsapítsum je Boanerges, jáyuda juu' ve'e ve'em ax jo'n je añu pyuj.) <sup>18</sup>Jempa tse'e je Andrés jets je Felipe, je Bartolomé jets je Mateo, je Tomás jets je Tadeo, je Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, je Simón juu' ve'e

je cananista partido dumaat y'ijit,  
<sup>19</sup>jets je Judas Iscariote, juu' ve'e je  
 Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm  
 juu' ve'e tso'oxpajkjudup.

**Ku je Jesús yaktij jets je  
 ko'oyjáyuvape'e je kutojkun moojyju**

(Mt. 12.22-28; Lc. 11.14-20)

To'k nax tse'e je Jesús jets je  
 y'ixpajkpatajk jep tujkp vye'nada,  
<sup>20</sup>van'it tse'e numay je jayu  
 ñay'amojkijidinuva; ni je'e tse'e je  
 Jesús kyoo'k'o'yixjini jetse'e kyáyut  
 maat je y'ixpajkpatajk. <sup>21</sup>Ku tse'e  
 je Jesús je y'utsatajk dumótudi  
 juu' ve'e toonju kojtsju, van'it tse'e  
 du'uknunajkxti jetse'e kuduvoovdi,  
 kux ve'eme'e je jayu vya'anda jets ta  
 ve'e vyinma'yuntókini.

<sup>22</sup>Ax je tsaptujkpit  
 yak'ixpajkpatajk juu' ve'e jem  
 Jerusalén tsoo'ndu, je'e tse'e  
 vaandu:

—Jem xa ya'a ve'e jya'vin  
 kajxm je ko'oyjáyuvap juu'  
 ve'e dunuvintsanikajxp je  
 ko'oyjáyuvaptajkta. Je Beelzebú ya'a  
 ve'e moojyjup je kutojkun jetse'e je  
 ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je  
 jayu jya'vin kajxmda.

<sup>23</sup>Van'it tse'e je Jesús duyaaxji  
 je numay jayu jetse'e ya  
 tukmu'a'ixmojkin duvaajnidi:

—¿Vintsose'e y'o'yixjut jetse'e  
 je Satanás viinn ñaajkpítsumjut  
 jem je jayu jya'vin kajxm? <sup>24</sup>Pan  
 nacho'oxpajkjudup xa ve'e je jayu  
 juu' ve'e to'kji je kyutojkunda,  
 ka'a tse'e y'o'yixju jetse'e  
 je kyutojkun jyékut. <sup>25</sup>Jets  
 pan nacho'oxpajkjudup tse'e  
 je jayu juu' ve'e tsuunip to'k  
 jaajn to'k tajk, ka'ats je'e ve'e

y'o'yixju jetse'e jyejkpat. <sup>26</sup>Jets  
 pan nacho'oxpajkjuduvaps je'e  
 ve'eda pan pan jatye'e ijttup  
 jem je Satanás y'am kya'm, ka'a  
 tse'e y'o'yixjuva jetse'e jyékut je  
 kyutojkun, kutókiyufts je'e ve'e.

**Yakvinkadaak yaknaxkadaak tse'e je  
 Jesús je Satanás**

(Mt. 12.29-32; Lc. 11.21-23; 12.10)

<sup>27</sup>Ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e  
 tyákat jep je tsots yaa'tyajk tyujkp  
 jetse'e je pyaamduk dupajkpat pan  
 ka'a ve'e too'vajkp dutsum. Ku  
 ve'e tsúmani vye'nat, van'ítsum  
 tse'e y'o'yixjut jetse'e je pyaamduk  
 dupajkpat.

<sup>28</sup>Tyúvam xa atse'e nva'añ:  
 Pan pan xa ve'e je Nte'yam  
 divinkojtspejtp ukpu je viijnk  
 tokin dutún, o'yipts je'e ve'e  
 jetse'e yaktokinmee'kxut. <sup>29</sup>Ax  
 pan pan tse'e je Espíritu Santo  
 divinkojtspejtp, ni je vin'ítats  
 je'e ve'e kyayaktokinmee'kxut,  
 tyókinavam je'e ve'e xa'ma kajx.

<sup>30</sup>Ve'em tse'e je Jesús vyaajñ kux  
 je Espíritu Santo ve'e je kutojkun  
 moojyju jetse'e je ko'oyjáyuvap  
 duyakpítsumnit jem je jayu jya'vin  
 kajxmda, ax ve'em tse'e je jayu  
 vyaandi jets je ko'oyjáyuvap je'e  
 ve'e je kutojkun moojyju jetse'e  
 ve'em dutuujn.

**Je'e pane'e je Jesús tyaakja'vip**

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

<sup>31</sup>Van'it tse'e jye'ydi je Jesús je  
 tyaak jets je y'utsatajk, jep tse'e  
 tak'aagup tyaandi. Jep tse'e je  
 Jesús dunukejxidi. <sup>32</sup>Pan pan jaty  
 tse'e je Jesús dunaatsuunivítup  
 vye'na, je'e tse'e na'muxju:



—Uxep xa ve'e tak'aaagup je mtaak jets je m'utsatajk, mitse'e myakkotsuvaajnjudup.

<sup>33</sup>Ax van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Pants atse'e ntaakip, jets pants atse'e n'útsidup?

<sup>34</sup>Van'it tse'e duvin'ix'apaa'vikujx pan pan jatye'e jep naa'tsuunivíttjudup, jetse'e vyaajñ:

—Ya'a xa je'e ve'eda juu' atse'e ntaakja'vip jets juu' atse'e nja'vip ax jo'n kuy'ijtti ats je n'uts je n'ajch jets ats je n'uts je ntsa'a. <sup>35</sup>Kux pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'ets atse'e nja'vidup ax jo'n ats je n'uts je n'ajch kuy'ijtti, jets ats je n'uts je ntsa'a, jets ats je ntaak.

#### Je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

**4** Jado'k nax tse'e je Jesús yak'ixpajknuva jeja maja na'akaya pa'ayi; numay tse'e je jayu ñay'amojkijidinuva joma ve'e je'e. Va'ajts numayda ve'e tyun'ijtti. Jem tse'e vye'na to'k je barco. Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm, jetse'e jem y'ajxtk; jeja tse'e maja na'akaya pa'ayi je numay jayu tyaandi. <sup>2</sup>Van'it tse'e may viijn duyak'ixpajkti je tukmu'a'ixmojkin maat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

<sup>3</sup>—Amotunaxta. To'k xa ve'e je jayu taamt vajpa cha'a'n. <sup>4</sup>Ku ve'e duvuj je taamt, jem tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja too' kujk, van'it tse'e jye'ydi je jeyyva tánuk jetse'e dupiivdini. <sup>5</sup>Jem tse'e je taamt juu' ve'e naxkadaak jeja tsakujx joma ve'e peji je naax; jatyji tse'e yee'k kux peji ve'e je naax.

<sup>6</sup>Ax ku tse'e xyanu'aanni, van'it

tse'e tyaatsni kuxe'e je y'aa'ts kyakaaktajki. <sup>7</sup>Jempa tse'e je taamt juu' ve'e naxkadaak jeja ápit akujk. Van'it tse'e je ápit yee'k jetse'e dukoo'k'ítamooyini je oy ojts jetse'e yee'kut, je'e kajx tse'e kyata'mi.

<sup>8</sup>Nay jempa tse'e je taamt juu' ve'e naxkadaak jeja oy naxkujx, je'e tse'e ta'mi. Jem tse'e je taamt juu' ve'e naajkma'yiju ii'px majk taajm, jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju toogupx taajm, nay jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm.

<sup>9</sup>Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

#### Je'e pan tyajx kajxe'e je tukmu'a'ixmojkin yakpuujm

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

<sup>10</sup>Ku ve'e je Jesús naaydum vye'na, van'it tse'e yak'amotutuvi pan vintso ve'e yakkojtsva'ach juu' ve'e tyukmu'a'ixmojki, je'e ve'e du'amotutúvidu juu' ve'e mutámijidup vye'na, nay ve'empa je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpatajk.

<sup>11</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je Nte'yam tse'e mtuknuja'vijidup vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, ax ka'a tse'e je Nte'yam tyuknujávajada je'eda juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup. <sup>12</sup>Je'e kajxts ats je'e ve'e ntukmukotsta je tukmu'a'ixmojkin maat, kux jya'íxtup xa ve'e juu' atse'e ntuump, ka'a tse'e duvinjávada; jyah'amotunajxtup tse'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a tse'e duvinmótuda. Je'e kajx ku ve'e ve'emda, ka'a tse'e dumaso'okta je kyo'oy joojntykinda, je'e kajx tse'e kyayaktokinmee'kxtat.

**Ku je Jesús dukojtsvaach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin**

(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

<sup>13</sup>Van'it tse'e je Jesús jyaa'kna'muxjidi:

—¿Ka'a ve'e xvinmótuda ya tukmu'a'ixmojkin juu' atse'e tunkats? Pan ka'a ve'e xvinmótuda, ¿vintsots miits je'e ve'e xvinmótudat nujom je tukmu'a'ixmojkin? <sup>14</sup>Je taamt vajpa, ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'ava'nip. <sup>15</sup>Ax jeja tse'e too' kujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook. Ax ku tse'e je jayu dumótuda, jatyi tse'e je Satanás jyeya jetse'e dupajkjini jem jya'vin kajxm da je kats je ayook juu' ve'e yakvaajniju. <sup>16</sup>Ax jeja tse'e tsakujx joma ve'e je peji naax, joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup jetse'e jatyi dukuvakta je xoojntkun maat, <sup>17</sup>ve'em tse'e y'litta ax jo'n je naax joma ve'e je taamt ve'e'nji yee'k kuxe'e je y'aa'ts kyakaaktáka. Ux'ook, ku ve'e chaachpat'ukva'anda ukpu yakjomtonda yaktitonda je Nte'yam je kyats je y'ayook kajx, ax jatyi tse'e dumasooktini je kats je ayook. <sup>18</sup>Ax jeja tse'e ápit akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup, <sup>19</sup>je'e tse'e ooy dutunvinmaaydup je naxviijnit je'e jets vintso ve'e ñaajkkumeenajadat, jetse'e je

viijnk kaxin dujayepta. Je Nte'yam je kyats je y'ayook juu' ve'e y'amotunajxtu, ve'emts je'e ve'e jyaty ax jo'n je taamt juu' ve'e jeja ápit jaat naxkadaak jetse'e kyata'mi. <sup>20</sup>Ax jeja tse'e oy naxkujx joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup jetse'e dukatsapakta, vimpijnupts je'e ve'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda ax jo'n je Nte'yam tyukmutsókjada, je'e kajx tse'e y'litta ax jo'n je oy naax joma ve'e je taamt juu' ve'e naajknuma'yiju ii'px majk taajm, jets juu' ve'e naajknuma'yiju toogupx taajm, jets juu' ve'e naajknuma'yiju mókupx taajm.

**Je ta'kxpa tukmu'a'ixmojkin**

(Mt. 5.14-16; Lc. 8.16-18)

<sup>21</sup>Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ: —Ku ve'e je jayu je ta'kxpa duyakmín, ¿yaktuknaxjojppts n'ite'e pan tii, ukpu jepe'e maajntkun pa'tkup duyuu'uts? ¿Ka'a n'ite'e kajxm dupum joma ve'e tyá'kxva'kxut? <sup>22</sup>Nay ve'empa tse'e, ka'a xa ve'e tii juu' ve'e yu'uts jetse'e ux'ook kyanuke'xnatákat, ka'a tse'e tii juu' ve'e kayaknuja'vip jetse'e ux'ook je jayu dukanujávat. <sup>23</sup>Pan pan jatyi xa ve'e jem je tyaa'tsk, va'an tse'e du'amotunaxta. <sup>24</sup>Jaa'kvaan tse'e jidu'um: —Payo'oyda oy juu' ve'e m'amotunajxtup. Ve'em pan vintso ve'e mjáyuvada, nay je mjáyuvin tse'e vimpítap. Pan oy xa ve'e je mjáyuvinda, mjaa'kyakmo'odap tse'e juu' nuyojk. <sup>25</sup>Pan pan tse'e juu' dumaat, jaa'kyakmo'opts je'e

ve'e; jets pan pan tse'e juu' yuu'n ve'e'n dumaat, yakpajkinup tse'e nujom.

**Je taamt juu' yee'kp tukmu'a'ixmojkin**

<sup>26</sup>Vaampa tse'e je Jesús:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je jayu je taamt duvuj jeja naxkujx. <sup>27</sup>Ku ve'e ya it ñaxy, ya it kyujaj ya it kyutso'oa, mojkxpts je'e ve'e jetse'e y'aa'ch. Ka'ats je'e ve'e je jayu dunujava vintso je'e ve'e myux jets pan vintso ve'e y'aa'ch. <sup>28</sup>Kux viinme'e je naax duyakyee'k, too'vajkpe'e je y'aajy dupum, van'it tse'e je kyojk, jetse'e ux'ook je tyajm. <sup>29</sup>Ax ku tse'e je tyajm myaju, van'it tse'e yakpakmojkni kux ta ve'e je pakmok aats dupaa'ty.

**Je mostaza taamt tukmu'a'ixmojkin**

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

<sup>30</sup>Van'it tse'e je Jesús vyaampa:

—¿Vintso jo'nts je'e ve'e je Nte'yam je kyutojkun, ukpu ti jo'n tse'e ntukmu'a'ixmojkimdap? <sup>31</sup>Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yaa'tyajk duvuj je mostaza taamt jeja naxkujx. Ku ve'e yakvuj, je'e tse'e je taamt dunutsayikajxp yaja naxviijn; <sup>32</sup>ax ku tse'e yee'k, ñumajikujxpts je'e ve'e jets ka'a ve'e je viijnk aajy ojts juu' ve'e yakja'kxp, maja vaamp tse'e ooy, o'yixjadap tse'e je jeyyva tánuk jetse'e je pye'en dupámdat jem y'axén akokm joma ve'e je ep.

**Vintso je Jesús duyaktuujn je tukmu'a'ixmojkin**

(Mt. 13.34-35)

<sup>33</sup>Ax may tse'e je Jesús dutukmu'a'ixmojki je kats je

ayook ax jo'n ya'a, ve'em vintso ve'e je jayu y'o'yixjidi jetse'e dvinmótudat. <sup>34</sup>Jets nujom juu' jatye'e tyukmukajts, tum tyukmu'a'ixmojkip tse'e. Ku ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaadi aje'ejjjida, va'ajts tse'e du'ava'nikujx.

**Ku je Jesús duyak'atuvi je makk poj**

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

<sup>35</sup>Ku ve'e je it tyánayini, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Ja'mda jem jado'k ado'om napa'am.

<sup>36</sup>Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk yaknajkxjidi jem barco jootm, je barco joma ve'e vye'na, jetse'e je numay jayu dumujékumidi. Jem tse'e vye'nada jamejtsk jatoojk je barco maat je'eda. <sup>37</sup>Van'it tse'e makk pyoj'ukvaajñ jetse'e je naaj ooy tyunkajxmpojtuk jetse'e tyajki jem barco jootm. Van'it tse'e je barco y'ojs'ukvaanni. <sup>38</sup>Jep tse'e barco naadup mya'aj vye'na je Jesús jem kukava ni'kxm. Van'it tse'e duyoyxti jetse'e dunuujmidi:

—iYak'ixpajkpa! ¿Ka'a ve'e xvinnmay ku ve'e n'oo'kumdat?

<sup>39</sup>Van'it tse'e je Jesús pyojtuk, jetse'e je poj dutuknuujmi. Van'it tse'e je maja na'akaya dumukajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tukviijn'ítu, ka'a ve'e mjotma'aty.

Van'it tse'e je poj y'atuvi jetse'e je naaj tyu'ujkajty.

<sup>40</sup>Van'it tse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajxse'e mtsa'agada? ¿Ka'anume'e je jaanchja'vin xjajep'ta?

<sup>41</sup>Ooyts je'e ve'e tyuntsa'kidi jetse'e vimpit atuj ñavyaajnidi: —¿Vintsos ya'a vine'e ya jayu je makkin ooy dutunjayep? iKatsupajkjup xa ve'e je poj paat jets je maja na'akaya paat!

**Ku je Jesús duyakpítsum je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxm**  
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

**5** Van'it tse'e jye'ydi jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am joma ve'e je it duxaaja Gadara. <sup>2</sup>Ku ve'e je Jesús pyítsum jem barco jootm, van'it tse'e to'k je yaa'tyajk vyinkutámiji juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Jem tse'e chaa'n joma ve'e je oo'kpa ñaxtákada. <sup>3</sup>Ax jep tse'e oo'kpa aajntkup chuuna y'ijt; ni je cadena maata tse'e pan kya'o'yixju jetse'e tsum duyak'ítut, <sup>4</sup>kux may náxani ve'e jayakcadenatsum vye'na jem kya'm jets jem tyékum, jetse'e dutukpojtikúx je cadena; ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e duyakyójut. <sup>5</sup>Ijtp tse'e jóvum xaaj jóvum tsooj y'aya'axy vyídut jem tonun viinm tonun kajxm jets joma ve'e je oo'kpa aajntk, jetse'e je tsaaj ñatyuknaajkxa'ajkaja. <sup>6</sup>Jékum jatyna tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e je yaa'tyajk y'ixji jetse'e noomp je Jesús divinkutami jetse'e divinkoxkteni. <sup>7</sup>Van'it tse'e makk dumukajts, jetse'e dunujmi: —¿Ti katsts uu'me'e njayejpump?, Jesús, je Kajxmit je y'Onuk, je Nte'yam je Myajntk. Je Nte'yam kajx ats mitse'e nmunoo'kxtuk, kadi ats xtsaachtún. <sup>8</sup>Jidu'um tse'e vyaajñ kux ñuujminupe'e je Jesús je ko'oyjáyuvap jidu'um:

—iKo'oyjáyuvap, pítsumdini jem ya jayu jya'vin kajxm!

<sup>9</sup>Van'it tse'e je Jesús je yaa'tyajk du'amotutúvi:

—¿Tise'e mxaaj?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Miijl Am atse'e nxaaj kux va'ajts numay aatse'e.

<sup>10</sup>Van'it tse'e je Jesús ooy dutunmunoo'kxtk jets ka'a ve'e jékum dukéxut je ko'oyjayuvaptajk. <sup>11</sup>Tamji tse'e jya'kxta vye'na numay je keem jem tonun viinm, <sup>12</sup>jetse'e je ko'oyjayuvaptajk je Jesús dumunoo'kxtkti:

—Pakexu aats to'k aaj xim joma ve'e je keem jets aats je'e ve'e ntuktákat.

<sup>13</sup>Yakjajtuxjudu tse'e je Jesús. Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap pyítsumdini jem je yaa'tyajk jya'vin kajxm jetse'e je keem dutuktajkidi; numejtsk miijl jo'n tse'e y'ijtti je keem. Van'it tse'e nujom je keem kyusnoomdi jem tonun viinm jetse'e y'ano'midi jem maja na'akaya jootm. Jep tse'e ñax'oo'kkajxtini.

<sup>14</sup>Ku ve'e du'ixti je keem íxpada, noomp tse'e ñajkxti jetse'e ojts du'avanva'kxta jem kajpun jootm jets jem kam jootm. Je numay jayu tse'e ojts du'ixta juu' ve'e toojnju kojtsju. <sup>15</sup>Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e du'ixti je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm tuy'it je ko'oyjáyuvap. Jem je'e ve'e chuuna xáxani jets óyani je vyinma'yun. Van'it tse'e cha'kidi. <sup>16</sup>Pan pan jatye'e du'ixtu, je'e tse'e tukmumaajntykjudu vintsó ve'e jyajti je keem jets je yaa'tyajk juu' ve'e je ko'oyjáyuvap

tũñvaatsjini. <sup>17</sup> Van'it tse'e je jayu dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e dutukvaatsnit je y'litta je ñaaxta.

<sup>18</sup> Ku ve'e je Jesús tyajki jem barco jootm, van'it tse'e je yaa'tyajk juu' ve'e je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxm tuy'it, je'e tse'e munoo'kxtkju jetse'e dumaadat.

<sup>19</sup> Ax ka'a tse'e je Jesús duyakjajty. Jidu'um tse'e dunuujmi:

—Najxku jem mtak'am joma ve'e je mjayu, jem tse'e xtukmumaaydukut ti maalyune'e je Maja Vintsán tumto'nuxju jets vintso je'e ve'e tumtukma'atju.

<sup>20</sup> Jem kajpun kajxmda juu' ve'e jem decápolisit y'it jootm, jem tse'e je yaa'tyajk ñujkx jetse'e du'amaajntykva'kxy nujom juu' ve'e je Jesús tyoon je'e kajx. Atuva atoki tse'e dutuktaandi.

**Je Jairo je ñaax jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús je vyit dutoon**

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

<sup>21</sup> Ku ve'e je Jesús vyimpijtñuva jem barco jootm jeja jado'k maja na'akaya pa'ayi, van'it tse'e numay je jayu ñay'amojkijidi joma ve'e je'e. <sup>22</sup> Van'it tse'e to'k je jayu ñuje'yji juu' ve'e jep tsaptujkp dunuvintsánip, Jairo je'e ve'e xyaaaj. Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e dvincoxkteni, <sup>23</sup> jetse'e ooy dutunmunoo'kxtk. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Oo'kuvaannupe'e ats je mpi'k naax. Ja'mu to'k aaj jetse'e je mka'aj xtuknukónut, ve'em tse'e jyotkada'akut, jetse'e jyaa'kjoontykat.

<sup>24</sup> Van'it tse'e dumaadi. Je numay jayu tse'e je Jesús myaatnajkx

jetse'e dutun'atijmojktini. <sup>25</sup> Jem tse'e to'k je ta'axtajk vye'na juu' ve'e makmejtsk joojntani dujayepp je vinnujkxju pa'am.

<sup>26</sup> Távani tse'e je ta'axtajk ooy tyunyaktsaachpaa'tjada numay je tso'yivatajk jets távani ve'e dutukmujokyajxni nujom juu' ve'e y'ixp jyayepp, ax ni vinxupa tse'e kyajotkada'aky, nuyojke'e y'oo'ktúv.

<sup>27</sup> Ta tse'e dumotu vye'na ti ve'e je Jesús tyuump kyajtsp, jetse'e je ta'axtajk jye'y joma ve'e je Jesús jep ñaadup tsov jeja numay jayu akujk, jetse'e je vyit dutoojni.

<sup>28</sup> Jidu'um tse'e ñaña'muxji: Tun koojyji xa ijk atse'e kuntán xi vyit, jotkada'akupts atse'e. <sup>29</sup> Ku ve'e je vyit dutaajn, tun jatyji tse'e je pya'am y'atúvini jetse'e je ñi'kx je kyopk duja'vi jets ta ve'e je pa'am ñuva'achju. <sup>30</sup> Ku ve'e je Jesús dunuja'vi jets ta ve'e je myakkin duyaktún, van'it tse'e vya'kumpijt joma ve'e je numay jayu, jetse'e vyaajñ:

—¿Pan tse'e ats ya nvit tudután?

<sup>31</sup> Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—M'ixp xa mitse'e jets je numay jayu ve'e m'atijmojkjup, jetse'e mva'añ: “¿Pants atse'e tuxtán?”

<sup>32</sup> Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dvin'ix'apitsumkujx, je'e ve'e y'ixuvaampy pan panele toojnju. <sup>33</sup> Van'it tse'e je ta'axtajk tyuntsa'kini jetse'e nunmíppnup je Jesús dvincoxkteni, jetse'e tyúvam juu' duvaajjni kux ñuja'vipe'e vintso ve'e jyotkadaakni. <sup>34</sup> Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Ta xa ve'e mjotkadaakni je'e kajx ku atse'e tuxjaanchjáva.

Najkxni to'k aaj to'k joot. Tsotse'e m'ijtnit.

<sup>35</sup>Kojtspna tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e je jayu ñuje'yjidi, jeme'e je tsaptujkpit je ñuvintsán tyak'am choo'ndi, jetse'e vyaandi:

—Távani xa ve'e je mnaax y'laa'k. ¿Tyajxse'e xjaa'k'atsulux ya yak'ixpajkpa?

<sup>36</sup>Ax tun koqjji tse'e je Jesús dumotu jets ti ve'e yakvaajnjp je tsaptujkpit je ñuvintsán, van'it tse'e dunuujmi:

—Kadi mtsa'aga. Koqjji atse'e xjaanchjávat.

<sup>37</sup>Ax ni pana tse'e dukayakajtji jetse'e pyanajkxjut, je Peedroji ve'e jets je Santiago maat je Juan juu' ve'e je Santiago je y'uts. <sup>38</sup>Ku ve'e je Jesús jy'e'y jem je tsaptujkpit je ñuvintsán tyak'am, van'it tse'e du'ix jets jeme'e je jayu ooy tyunne'emda, tyunya'axta, tyuntsaachvinmáya.

<sup>39</sup>Ku ve'e je Jesús tyajki jep tujkp, van'it tse'e ña'muxjidi:

—¿Tyajx tse'e mne'emda jetse'e mya'axta? Kux ya kiix ónuk, ka'a xa ya'a ve'e y'aa'ka, maajji ya'a ve'e.

<sup>40</sup>Jetse'e dunuxiikti dutukxiikti. Van'it tse'e je Jesús duyakpitsumkujx je jayu. Van'it tse'e dumaadi je ónuk je tyee' je tyaak jets je y'ixpajkpatajk juu' ve'e myaadidu, jetse'e tyajki joma ve'e je kiix ónuk mya'aj. <sup>41</sup>Van'it tse'e je kiix ónuk je kya'aj dukoojnukji jetse'e dunuujmi:

—Talita, cumi. (Ax jidu'ums ya'a ve'e kyatsapítsum, kiix ónuk, mits atse'e nnuujmip, pojtukni.)

<sup>42</sup>Ax tun jatyji tse'e je kiix ónuk pyojtukni jetse'e yo'y'ukvaanni, kux makmejtsk joojntani ve'e.

Atuva atoki tse'e tyuntaandi je jáyuda. <sup>43</sup>Van'it tse'e je Jesús makk ña'muxjidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat, jetse'e dupavaajñ jetse'e je kiix ónuk duyakkáydat.

**Ku je Jesús vye'na jep Nazaret**

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

**6** Ku ve'e je Jesús chaan jem, van'it tse'e vyimpijtni jem tyak'am, panajkxjudu tse'e je y'ixpajkpatajk. <sup>2</sup>Ku ve'e je poo'kxtkun xaaj dupaaty, van'it tse'e yak'ixpajk'ukvaajñ jep tsaptujkp. Je numay jayu tse'e amotunajxjudu jetse'e atuva atoki tyaandi. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—¿Jomas ya'a ve'e ya jayu ya nuja'vin dupuk jetse'e ve'em kyats? ¿Ti nuja'vin ya'a ve'e tuyakma'a? ¿Vintso ve'e yo'oyixju jetse'e je majin dutún? <sup>3</sup>Ya'a xa ve'e je tsejtspa juu' ve'e je María je myajntk, je Santiago maat je José je y'ajch, je Judas maat je Simón je y'ajch. Yaja tse'e chaanada ya'a ya kyiiix utsta uu'm maatta.

Je'e kajx tse'e duviijn'ixti je Jesús. <sup>4</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Otyun joma tsova xa ve'e yakvintsa'aga je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, jeejji ve'e kyayakvintsa'aga joma ve'e je y'it je ñaax, joma ve'e je jyuu't je myugo'ok, jets joma ve'e je jyaajn je tyajk.

<sup>5</sup>Ax ka'a tse'e je Jesús yo'oyixji jetse'e jem je majin dutónut, je'ejyji ve'e ku ve'e je kya'aj dutuknukaajn vinkex je pa'am jayu jetse'e duyakjotkadaakni. <sup>6</sup>Atuva atoki tse'e tyaajñ je Jesús ku ve'e du'ix

jets ka'a ve'e jyaanchjávajada;  
kajpun kajpun tse'e ñujkx jetse'e je  
jaju duyak'ixpuk.

**Ku je Jesús du'akejxva'kxti je  
y'ixpajkpatajk ka'amaayva**

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

<sup>7</sup>Van'it tse'e je Jesús duyaxmujk  
je ñumakmejtsk ixpajkpada, jetse'e  
du'akejxva'kxti ñumejtsk jaty,  
jetse'e dumoojy je kutojkun jetse'e je  
ko'oyjáyuvap duyakpítsumdat jem je  
jaju jya'vin kajxmda. <sup>8</sup>Van'it tse'e  
dutukpavaajñ je y'ixpajkpatajk:

—Ka'a tse'e ti xmutsoo'ndat juu'  
ve'e m'ajootadap jeja too' aajy, ka'a  
tse'e xmutsoo'ndat je tsapkaaky,  
ka'a tse'e je apajkin, ni ka'ava tse'e  
je meen. Je mtajkji ve'e mpakáptap  
<sup>9</sup>jetse'e je mka'ajk xtukva'agadat,  
jets to'k ni'kxji ve'e je mvit  
xmunajkxtat juu' ve'e mjayejptup.

<sup>10</sup>Van'it tse'e dujaa'knúujmi:

—Kujyajomatujka tse'e mtákadat,  
jeja tse'e mnamyáyjadat pan  
vinxup xaaj ve'e mtánada. <sup>11</sup>Ax  
pan pan tse'e mkakuvajkjjudup  
uk mkah'amotunaxuvaajnjjudup,  
mtsoo'ndinup tse'e jem jetse'e  
xvinxíttat je mtekta jetse'e  
vyánuküt je naxvay juu' ve'e  
tuxpava'akta jem kyajpun  
jootm, ve'em tse'e dunujávadat  
jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e  
tyoondup. Tyúvam xa atse'e nva'añ,  
nuyojke'e je jaju je tsaachpaatun  
yakmooydinit ku ve'e je jaju  
yaktokimpayo'ydinit jets ni ka'a  
ve'e je sodómait jets je gomoorrait  
jáyuda.

<sup>12</sup>Van'it tse'e choo'ndi  
je y'ixpajkpatajk ka'amaayva  
jetse'e je jaju dunaajmada

jetse'e vyinmayumpijttinit,  
jetse'e dumasooktinit je kyo'oy  
joojntykinda. <sup>13</sup>Yakpítsumduva  
tse'e je ko'oyjáyuvap jem numay  
je jaju jya'vin kajxmda jetse'e  
dupaajmjada je olivos aceite jem  
numay je pa'am jaju ñi'kxmda  
kyojmda jetse'e duyakjotkadaaktini.

**Ku je Yaknapejtpa Juan y'oo'kni**

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

<sup>14</sup>Ku ve'e je Jesús je myajin  
vya'kxtk, van'it tse'e je yakkutojkpa  
Herodes dumotu. Jeme'e je jaju juu'  
ve'e vaandu:

—Je Yaknapejtpa Juan xa je'e  
ve'e, je'e tse'e joojntykpajknua  
jetse'e Jesús ñatyijju, je'e kajx tse'e  
y'o'yixju jetse'e je majin dutún.

<sup>15</sup>Jempa tse'e pan pane'e vaanduvap:

—Je Elías xa je'e ve'e.

Nay jempa tse'e pan pane'e  
vaanduvap:

—Je'e xa ve'e nuto'k je Nte'yam  
je y'ayook kojtsnajxpa, ve'em ax  
jo'n je jujpit jáyuda juu' ve'e ijttu je  
Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada.

<sup>16</sup>Ax ku tse'e je yakkutojkpa Herodes  
je kats dumotu, van'it tse'e vyaajñ:

—Je Juan xa je'e ve'e juu' atse'e  
nyakjayyukpojxinu, je'e tse'e  
joojntykpajknua.

<sup>17</sup>Ve'em tse'e vyaajñ kux viinme'e  
je Herodes je Juan duyakjamyajtsji  
jetse'e duyakjapyoxuntakpaajmji,  
jetse'e duyakjachoojmji. Ve'em tse'e  
dutuujn je ta'axtajk Herodías kajx  
juu' ve'e pyajknu, je y'uts Felipe  
je ñuda'ax je'e ve'e y'ijjt. <sup>18</sup>Jidu'um  
tse'e je Juan je Herodes dunuujmi:

—Ka'a xa ve'e je pava'nun  
duyakjaty jetse'e xpáküt je m'uts je  
ñuda'ax.

<sup>19</sup> Ax je ta'axtajk, myu'ejkjupts je'e ve'e je Juan, chajkpts je'e ve'e jetse'e je Juan y'oo'kut; ax ka'anum tse'e y'o'yixju <sup>20</sup> kux cha'kipe'e je Herodes je Juan. Kux ñuja'vipe'e jets je Nte'yam je jyayu je'e ve'e jets tuv je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin, je'e kajx tse'e dukayakjaty jetse'e je Juan y'oo'kut. Chojk tse'e je yakkutojkpa jetse'e du'amotunáxut juu' ve'e je Juan kyojts; ax ooy tse'e tyunnavyinma'yunmoojyji vinnaajknáx ku ve'e ve'em dutuujn.

<sup>21</sup> Ax je'y tse'e je xaaj ku ve'e y'o'yixji je ta'axtajk jetse'e je Juan y'oo'kut, van'it je'e ve'e jyajty ku ve'e je Herodes je kye'xtkun xaaj dumaja tun vye'na. Yakjayukaay tse'e je Herodes. Jem tse'e je ñuvinténivatajk, jem tse'e je tojpa juu' ve'e dunúvintsánidup kakmiijl jaty je tojpatajk, jempa tse'e pan pan jatye'e dunumájidup jem galiléait y'it jootm. <sup>22</sup> Kaaydup tse'e vye'nada, van'it tse'e tyajki je Herodías je ñaax jetse'e y'ejts. Ooy tse'e dutuntsojja'vidi je yakkutojkpa Herodes jets pan pan jatye'e myaatkaaydup myaat'ooktup vye'na. Van'it tse'e je yakkutojkpa dunuujmi je kiixuta'ax:

—Amótuvu ats pan ti ve'e mtsajkp, kux nyákup atse'e.

<sup>23</sup> Van'it tse'e je Nte'yam duyaknajxy jetse'e vyaannuva:

—Nujom tse'e pan vinxup atse'e x'amotu, nyákupts atse'e, jyakojkmam atse'e nyákut je nkutojkun.

<sup>24</sup> Van'it tse'e je kiixuta'ax vya'kpítsum jetse'e ojts je tyaak dumaatnakyátsju, jetse'e du'amotutuvi:

—¿Tis atse'e kun'amotu?

Van'it tse'e je tyaak y'atsaajv:

—Amótuvu je Yaknapejtpa Juan je kyuvajk.

<sup>25</sup> Jaty aa'k tse'e je kiixuta'ax tyajkinuva joma ve'e je yakkutojkpa. Van'it tse'e du'amotu:

—Ve'e atse'e ntsajkp jetse'e uxyam jaty xyákut jem plato jootm je Yaknapejtpa Juan je kyuvajk.

<sup>26</sup> Van'it tse'e je yakkutojkpa tyuntsaachvinmapyujk. Ax ka'a tse'e dukojtstikutsuva'añ kux távani ve'e je Nte'yam duyaknaxy vye'na jets távani ve'e je jayu du'amotunaxta juu' ve'e myaatkaaydup myaat'ooktup vye'na.

<sup>27</sup> Je'e kajx tse'e tun jatyi to'k je tyojpa dukejx jetse'e najkx je Juan je kyuvajk duyaktsaa'n. <sup>28</sup> Van'it tse'e je tojpa ñujkx jetse'e ojts duyukpux jep poxuntujkp, jetse'e duyaknujix je kyuvajk jem plato jootm, jetse'e dumoojy je kiixuta'ax. Van'it tse'e je kiixuta'ax je tyaak dumoojy je Juan je kyuvajk.

<sup>29</sup> Ax ku tse'e je Juan je y'ixpajkpatajk dumótudi, van'it tse'e jye'ydi jetse'e ojts duyaktsoo'ndini je ñi'kx je kyopk, jetse'e duyaknaxtajkidini.

**Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy**

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

<sup>30</sup> Van'it tse'e je kukatsivatajk vyimpijttini joma ve'e je Jesús jetse'e duvaajnjidi pan ti jatye'e ojts dutonda jets vintso ve'e je jayu duyak'ixpajkti. <sup>31</sup> Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ja'mda apuk jetse'e ve'e'n mpo'o'kxumdat.



Ve'em tse'e vyaajñ kux je numay jayu ve'e navyinnajxjup navyintajkijup, ka'a ve'e y'avaatsuvada jetse'e kyáydat. <sup>32</sup>Ax van'it tse'e aj'e'ejyjida dupajkti to'k je barco jetse'e ñajkxti joma ve'e kyapantsuuna. <sup>33</sup>Numay tse'e du'ixti ku ve'e choo'ndi jetse'e du'ixkajpti je Jesús. Van'it tse'e noomp ñajkxti je numay jayu, jem tse'e may kajpun kajxm choo'nda, jetse'e too'vajkp jy'e'ydi je numay jayu jets ux'ook juu' ve'e jem barco jootm najkxtu. <sup>34</sup>Ku ve'e je Jesús jem barco jootm vya'kpítsum, van'it tse'e du'ix je numay jayu, yaktukmo'ttu tse'e kux ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je carnero juu' ve'e je vyinténiva ka'ijtuxjudup. Van'it tse'e je jayu duyak'ixpujk, may viijn tse'e juu' jaty duvaajnjidi. <sup>35</sup>Ax ku tse'e je it tyánayini, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi. Van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—Tánani ve'e uxyam ya it jets ka'a tse'e yaja pyantsuuna. <sup>36</sup>Pakejxtini to'k aaj ya jáyuda jetse'e ñajkxtat jem kam jootm jets jem kajpun kajxm juu' ve'e tamanaat, ve'em tse'e je kyaaky je tyojkx dujóydat, kux ka'a ve'e dumaadada ti ve'e kyáydap jya'kxatp.

<sup>37</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Miits ya'a ve'e myakkáydap.

Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk y'atsoojvjidi:

—iMejtsk mókupx xaaj numutún jo'n xa ve'e je meen dutsak jetse'e je tsapkaaky yaktukjóyut jetse'e ya jayu kyáydat!

<sup>38</sup>Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvjidi:

—¿Vinxup tse'e jep je mtsapkaakyta? Ixta n'it.

Ku tse'e dunuja'vidi, van'it tse'e vyaandi:

—Mugooxk xa jepe'e je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx.

<sup>39</sup>Van'it tse'e je Jesús dutukpavaandi jetse'e je jayu duyak'ajxtuktat jem tsoots kajxm to'k jaka'a jaty. <sup>40</sup>Ajxtktu tse'e je jayu to'k jaka'a jaty, numókupx jaty jets nuvujxtkupxuk majk jaty. <sup>41</sup>Van'it tse'e je Jesús dukoojnuk mugooxk je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx. Van'it tse'e jem tsajm tso pyat'ix jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e je tsapkaaky dutojkva'kxy jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk jetse'e je jayu dutukvinkukáyadat. Yakva'kxpa tse'e je Jesús mejtsk je ajkx, jetse'e je y'ixpajkpatajk anañujoma dumokyujx. <sup>42</sup>Ax nujom tse'e je jayu kyaaydi jetse'e kyooxjidi. <sup>43</sup>Ku ve'e je jayu kyakyajxti, van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax juu' ve'e vintaannu. <sup>44</sup>Juu' jaty tse'e kaaydu, numugooxk miijlts je'e ve'e y'ijtti je yaa'tyajkta.

**Ku je Jesús yo'y jem nani'kxm**

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

<sup>45</sup>Jatyji tse'e je Jesús dupavaajñ je y'ixpajkpatajk jetse'e tyákadat jem barco jootm jetse'e ñajkxtat jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am joma ve'e je kajpun juu' ve'e Betsaida duxaaj, je'e tse'e najkxtap namvaate'e je Jesús je numay jayu dupakejxtini. <sup>46</sup>Távani tse'e je numay jayu dupakejxtini vye'na, van'it tse'e je Jesús dujaa'kvimpejt

je tonun jetse'e ojts chapkats. <sup>47</sup> Ku ve'e je it kyoo'tsini, jem tse'e vye'na je barco maja na'akaya jootm; ax je Jesús, jéjats je'e ve'e naxkujx naaydum. <sup>48</sup> Van'it tse'e je Jesús du'ix jets noo'kxtinupe'e ku ve'e dujapakaa'pta je barco, kux je makk poj ve'e vinkumi'nijidup. Jado'k ma'ajum jo'n tse'e vye'na, van'it tse'e je Jesús pyanajxjidi, jem tse'e nani'kxm yo'oy, ukvinnaxuvaajnjidup tse'e. <sup>49</sup> Ax ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti jets jeme'e nani'kxm yo'yp myets, ve'em tse'e vyinmaaydi jets jado'k ítumit jayu je'e ve'e. Van'it tse'e y'akaa'stkti, <sup>50</sup> kux anañujoma ve'e du'ixti jetse'e cha'kidi. Ax jatyji tse'e je Jesús myukojsjidi, jetse'e ña'muxjidi:

—iJot'amájada, ats xa jeja, kadi mtsa'agada!

<sup>51</sup> Van'it tse'e je Jesús tyajki je'e maatta jem barco jootm. Tun jatyji tse'e pyoj'atúvi. Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk atuva atoki tyuntaandi, <sup>52</sup> ka'a ve'e duvinmótudi ti ve'e je Jesús tyoon ku ve'e dutojkva'kxy je tsapkaaky jetse'e je numay jayu duyakkaajy, kux makke'e je kyuvajkta.

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky je pa'am jáyuda jep Genesaret**

(Mt. 14.34-36)

<sup>53</sup> Ku ve'e dutuknajxti je maja na'akaya, van'it tse'e jye'ydi jem genesarétit y'it jootm. Jem tse'e je byarco dukuvaa'ndi jeja napa'ayi. <sup>54</sup> Ax ku tse'e pyítsumdi jem barco jootm, jatyji tse'e je jayu je Jesús du'ixkajpti. <sup>55</sup> Van'it tse'e y'anomva'kxti jem tsov jetse'e je

Jesús je pa'am jayu dutuknünajkxti jem maajntkun kajxm pan joma tso ve'e dumótuda jets jeme'e je Jesús vyídu. <sup>56</sup> Jyajomakajpunkujxa tse'e je Jesús tyajki ukpu joma ve'e ñajxy jem kam jootm, jem tse'e dupaamdi too' am je pa'am jayu jetse'e dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e duyakjátut jetse'e yaktoojnjat kujyavitupaa'vja. Ax pan pan jaty tse'e dutoondu je Jesús je vyit, jotkadaaktinu tse'e.

**Kyo'oyja'vipe'e je Jesús ku ve'e je jayu dukakutyún je Nte'yam je pyava'nun**

(Mt. 15.1-9)

**7** Van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk ñay'amojkijidi joma ve'e je Jesús, jem tse'e Jerusalén choo'nda. <sup>2</sup> Ax jem tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk juu' ve'e kaaydu, ka'ats je'e ve'e too'vajkp kyapojti joma vaat je kyatajks ax jo'n je jujpit jayu je pyava'nunda, yaktijpaps je'e ve'e je jáyuda jets ka'a ve'e vya'ajtsada je kya'aj. Íxjudu tse'e je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk. <sup>3</sup> Kuxe'e je fariseotajk jets nujom je israeejlit jayu duyak'itta je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu yakta'nuxjudu; pan ka'a ve'e kyapojta je kyatajks paat ax jo'n je jujpit jayu je pyava'nunda, ka'a tse'e kyayda. <sup>4</sup> Ax ku tse'e vyimpijtini jep maa'y jaatp, pan ka'a ve'e too'vajkp ve'em kyapojta, ka'a tse'e kyayda. Ax ve'em tse'e duyak'itta ti jaty viijnk pava'nun, ax jo'n je tuk'a'ooguin jets je oo'y yakpuj, je pojxun to'ts jets je maajntkun. <sup>5</sup> Van'it tse'e je fariseotajk maat

je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk  
du'amotutúvidi je Jesús:

—¿Tyajx tse'e ya m'ixpajkpatajk  
dukatonda ax jo'n je jujpit jayu  
je pava'nun xyaktaajnjimdi jetse'e  
ve'emji kyayda? Ka'a tse'e je kya'aj  
duyakva'atsta.

<sup>6</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Mejts'aajta mejtsjootta. Oye'e  
miits kajxta je Nte'yam je y'ayook  
kojtsnajxpa Isaías du'ava'ni.  
Jidu'um tse'e dujatyaañ juu' ve'e je  
Nte'yam kyojts:

Y'amji xa ve'e ya jayu ats  
xvinjávada xvintsa'agada,  
ax xtukmujékumidupts atse'e je  
jyootta je jya'vinda.

<sup>7</sup>Tónaji xa je'e ve'e ñatyijjada jets  
xvinja'vidup xvintsa'kidup ats  
je'e ve'e,  
tyuk'ixtupts je'e ve'e je jayu  
je pyava'nunda ax jo'n ats je  
mpava'nun kuy'ijit jo'n.

Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaañ.

<sup>8</sup>Mpanajkxtup xa ve'e je jayu  
je pyava'nunda, ve'em ax jo'n je  
tuk'a'ooguin jets je oo'y yakpuj, jets  
juu' jatye'e viijnk pava'nunda. Kux  
tse'e ve'em xtonda, mmasooktup  
tse'e je Nte'yam je pyava'nun.

<sup>9</sup>Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—iOoy xa miitse'e xtunjatta  
vintso ve'e je Nte'yam je pyava'nun  
xyakma'atta je'e kajx jetse'e ve'em  
xpanajkxta je pava'nun juu' ve'e  
je jujpit jayu myakta'nuxjudu!

<sup>10</sup>Kux jidu'ume'e vya'añ je Moisés  
je pyava'nun: “Vintsa'agada je  
mtee' je mtaak.” Vaampap tse'e  
jidu'um: “Pan pan tse'e je tyee'  
ukpu je tyaak duvinkojtspejtp,  
kutúkanits je'e ve'e je y'oo'kun.”

<sup>11</sup>Jets miitse'e mvaandup jets

o'yipe'e jetse'e je jayu je tyee'  
ukpu je tyaak dunaajmat: “Ka'a  
xa atse'e x'uk'o'yixjini jets ats  
mitse'e mputákat, kux nujome'e  
juu' atse'e n'ixp njayejpp, je  
Corbaants je'e ve'e.” (Jidu'umts  
ya'a ve'e kyatsapítsum, je Nte'yam  
yaktukmuyax.) <sup>12</sup>Ax ve'emts  
miitse'e xkayak'óyada jetse'e je jayu  
je tyee' ukpu je tyaak duputákat,  
<sup>13</sup>myaktaandupe'e je Nte'yam je  
y'ayook ax jo'n kúkyatuujn ku ve'e  
xpanajkxta je jujpit jayu je y'avintso  
pava'nunda. Jéjava tse'e may viijn  
juu' ve'e nay ve'em mtoondup.

<sup>14</sup>Jado'k nax tse'e je Jesús  
duyaxmojknuva je numay jayu,  
jetse'e dunuujmidi:

—Amotunaxta anañujoma jetse'e  
xvinmótudat. <sup>15</sup>Pan ti ve'e je jayu  
kyaayp jyu'kxp, ka je'e kajxapts  
je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp.  
Juu' tse'e jem je jayu jya'vin kajxm  
tsoo'mp ka óyap, je'e kajxts je'e ve'e  
je jayu y'it jep tokin jaatp. <sup>16</sup>Pan  
pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk,  
va'an tse'e du'amotunaxta.

**Ka je ka'yun je ja'kxun kajxape'e je  
jayu y'it jep tokin jaatp**

(Mt. 15.10-20)

<sup>17</sup>Ku ve'e je Jesús pyítsum  
jem numay jayu akokm, van'it  
tse'e jep tujkp tyajki, jetse'e je  
y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi pan  
vintso ve'e yakkojtsva'ach juu' ve'e  
tyukmu'a'ixmojki. <sup>18</sup>Van'it tse'e je  
Jesús ña'muxjidi:

—Nay ve'empats miitse'eda,  
¿ka'a ve'e xvinmótuda? ¿Ka'a ve'e  
xnujávada jets jyatía pan ti ve'e  
je jayu kyaayp jyu'kxp, ka je'e  
kajxapts je'e ve'e je jayu y'it jep

tokin jaatp?, <sup>19</sup>kux ka jémap je'e ve'e jya'vin kajxm ñujkx, jeme'e jyootm, jetse'e ñaxy.

Ax ve'em tse'e je Jesús dukojtsvaach jets nvaate'e je jayu dukáydat duja'kxtat nujom je kaaky je ju'kx, va'ajtsanits je'e ve'e.

<sup>20</sup>Vaampa tse'e jidu'um:

—Juu' tse'e je jayu jem jya'vin kajxm tsoo'mp ka óyap, je'e kajx tse'e je jayu y'it jep tokin jaatp, <sup>21</sup>kux jeme'e jya'vin kajxm chaa'n je ko'oy vinma'yun, van'it tse'e je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintókida, je kats dutukmaatjayépta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyayeiptup, yakjaju'oo'kta, myee'tsta, <sup>22</sup>juu' dunas'ayóvada, je kyo'oy je'e dutonda, je jayu duvin'aa'nda, dukatuktso'otyónda juu' ve'e tyoondup ka óyap, vyintókada, vyinkojtspétta, ñamyájajada, ka vintúvap y'itta. <sup>23</sup>Jem tse'e je jayu jya'vin kajxm nujom ya ka óyap chaa'n, je'e kajxts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp.

**To'k je sirofeníciat ta'axtajk juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vi**

(Mt. 15.21-28)

<sup>24</sup>Jem tse'e je Jesús choo'nni jetse'e ñujkx jem tiirovit jets sidoonit y'it jootmda. Van'it tse'e jep tujkp tyajki, ka'a ve'e du'uktsajk jetse'e je jayu kuy'ixji kuñuja'viji. <sup>25</sup>Jatyji ve'e dumotu to'k je ta'axtajk juu' ve'e jem je ñaax jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Van'it tse'e je ta'axtajk je Jesús divinkutami jetse'e divinkoxkteni. <sup>26</sup>Ax ka'a tse'e je ta'axtajk y'israeejlitjáyuva, sirofeníciat jayu je'e ve'e. Je'e tse'e

je Jesús dumunoo'kxtk jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je ñaax jya'vin kajxm. <sup>27</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan mputákap ats mitse'e jets ka'a ve'e je israeejlit jáyuda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je pi'k ónuk je kyaaky yakpujka jetse'e je ok yakma'a.

<sup>28</sup>Ax van'it tse'e je ta'axtajk y'atsaajv:

—Ve'emam xa je'e ve'e. Jyave'ema tse'e, kyamyojktupts je'e ve'e je ok jep mesa pa'tkup juu' ve'e je pi'k ónuk y'uxkaaydup.

<sup>29</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv: —Najkxni, oy xa ve'e tum'atsav. Távani tse'e je ko'oyjáyuvap pyítsumni jem je mnaax jya'vin kajxm.

<sup>30</sup>Ax van'it tse'e ñajkxni jem tyak'am, jetse'e dupaaty je ñaax myaanni jem maajntkun kajxm, távani ve'e je ko'oyjáyuvap pyítsumni jem jya'vin kajxm.

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e nat jets atán**

<sup>31</sup>Van'it tse'e je Jesús choo'nni jem Tiro, jetse'e jem sidoonit kyajpun kajxm ñajxy. Van'it tse'e tyajki jem decápolisit y'it jootm jetse'e jye'y jeja galiléait myaja na'akaya pa'ayi. <sup>32</sup>Van'it tse'e to'k je jayu duyakje'ydi juu' ve'e nat jets atán, jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e je kya'aj dutuknukónut. <sup>33</sup>Van'it tse'e je Jesús duyaknujcx apuk je jayu, je numay jayu ve'e vyinva'kvaats, jetse'e je kya'ónuk du'akoo'pi jep je jayu tyaatskup. Van'it tse'e je chuj dutuktaajn jem je jayu tyotskajxm, <sup>34</sup>jeme'e tsajm tso pyat'ix, myajxex, jetse'e vyaajñ:

—iEfata! (Jidu'umts ya'a ve'e kyatsapítsum, ava'atsu.)

<sup>35</sup>Ax jatyi tse'e je tyaatsk va'an mejtsk ado'om y'avaach jetse'e yónukiva je tyoots, jetse'e oy kyojtsni. <sup>36</sup>Van'it tse'e je Jesús je numay jayu mačk dutuknuujmidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat. Ax ka'a tse'e ve'em dutoondi, nuyojke'e dutun'avanva'kxtini. <sup>37</sup>Atuva atoki tse'e je jayu dutuntuktaandi jetse'e vyaandi:

—Nujom xa ya'a ve'e oy dutún, yakmotupujkpts ya'a ve'e je nat jayu jetse'e je oom jayu duyakkojtspúk.

**Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numaktaaxk miijl naxy**

(Mt. 15.32-39)

**8** Ve'em tse'e jyjtpa van'it, jetse'e numay je jayu ñay'amojkijiduva, ka'a ve'e tii ti ve'e kyáydap jya'kxtap. Van'it tse'e je Jesús duyaxmujk je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

<sup>2</sup>—Ntukmo'ttup xa atse'e ya numay jayu kux toojk xaajani ve'e y'litta ats maat, ka'a tse'e tii ti ve'e kyáydap jya'kxtap. <sup>3</sup>Jets pan mpakejxtinupts atse'e ve'emji jem tyak'amda yu'oo'k Jup, jeja tse'e too' aajy je yooj yaknoo'kxjidinit, kux jeme'e je jayu juu' ve'e jékum tsoo'ndu.

<sup>4</sup>Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk y'atsoojvjidi:

—¿Jómase'e je tsapkaaky choo'nut jets ya'a ve'e kyáydap?, kux ka'a xa ve'e yaja pyantsuuna.

<sup>5</sup>Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvjidi:

—¿Vinxup tse'e jep je mtsapkaakya?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Vuxtojtuk.

<sup>6</sup>Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupavaajñ jetse'e y'ajxtuktat jeja naxkujx. Ku ve'e y'ajxtkti, van'it tse'e dukaajy vuxtojtuk je tsapkaaky. Van'it tse'e je Nte'yam dukukojsji jetse'e dutojkva'kxy je tsapkaaky, jetse'e je y'ixpajkpatajk dumoojy, je'e tse'e je numay jayu dutukvinkuka'yidu. <sup>7</sup>Jeppa tse'e to'k mejtsk je pi'k ajkx dumaadiduva vye'na. Van'it tse'e dukunuu'kx, jetse'e dupavaajñ jetse'e je ajkx dumoooyduvat je numay jayu. <sup>8</sup>Kaaydu tse'e je jayu, jetse'e kyooxjidi. Van'it tse'e dupakmojktini javuxtojtuk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax; <sup>9</sup>ax numaktaaxk miijl jo'n tse'e y'ijtti je yaa'tyajk juu' ve'e kaaydu. Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupakejxtini, <sup>10</sup>jetse'e tyajki jem barco jootm maat je y'ixpajkpatajk; jem tse'e dalmanútaít y'it jootm ñajkxti.

**Ku je fariseotajk du'amótudi je tsajmit maja nujav'in**

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

<sup>11</sup>Van'it tse'e je fariseotajk je Jesús dUVinkutámidi jetse'e du'amótudi jetse'e tyo'nuxjadat je tsajmit maja nujav'in, ve'em tse'e duyaknuke'xnatákat jets je Nte'yam maat je'e ve'e je Jesús. <sup>12</sup>Van'it tse'e je Jesús myajxaj jetse'e vyaajñ:

—¿Tyajxts ya'a ve'e ya jayu du'amótuda jets atse'e ntoojnjadat je maja nujav'in jetse'e ve'em juu' dujaanchjávadat? Tyúvam xa atse'e nva'añ jets ka'a ve'e ya jayu je maja nujav'in du'ixtat.

<sup>13</sup>Van'it tse'e dumasookti je numay jayu jetse'e tyajkinuva jem barco jootm, jetse'e ñujkx jem jado'k ado'om maja ña'akaya pa'am.

**Je fariseo je y'ixpajkún tse'e je jayu duyakvinmama'y'tp**

(Mt. 16.5-12)

<sup>14</sup>Ax jyaa'tyókidu tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk jetse'e je tsapkaaky kudupaamdi jem barco jootm, tun to'kji tse'e dumaadada. <sup>15</sup>Van'it tse'e je Jesús tyukpavaajnjidi, jetse'e ña'muxjidi:

—Mnay'íxadap tse'e jetse'e xkakuváktat je levadura juu' ve'e je fariseotajk jye'eda jets je yakkutojkpa Herodes jye'e.

<sup>16</sup>Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñavyaajnjidi:

—Je'e kajx xa ya'a ve'e ve'em vya'añ kuxe'e je tsapkaaky tunkayakmejtsumda.

<sup>17</sup>Ax ku tse'e je Jesús dunuja'vi, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e mva'anda jets ka'a ve'e je tsapkaaky tuxyakmetsta? ¿Ka'a ve'e xvinmótuda? ¿Ka'a ve'e xvinjávada? ¿Makke'e je mkuvajkta? <sup>18</sup>¿Jeme'e je mviijnada jetse'e xka'ixta? ¿Jeme'e je mtaatska jetse'e xkamótuda? ¿Ka'a ve'e xjaa'myétsta? <sup>19</sup>Ku atse'e ntojkva'lkxy mugooxk je tsapkaaky jetse'e numugooxk miijl naxy je jayu kyaaydi, ¿vinxup kach tse'e xpakmojktini je tsapkaaky kunax?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Makmejtsk kachse'e.

<sup>20</sup>Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—Ax ku tse'e vuxtojtuk je tsapkaaky vye'na jets numaktaaxk miijl naxy je jáyuda, ¿vinxup kach tse'e xpakmojktini?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Vuxtojtuk kachse'e.

<sup>21</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tyajx tse'e xkavinmótuda?

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je viints jayu jep Betsaida**

<sup>22</sup>Je'ydu tse'e jem betsaídait kyajpun kajxm. Van'it tse'e to'k je viints jayu dutuknuajkxti je Jesús jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e dutónut je viints jayu. <sup>23</sup>Van'it tse'e je Jesús je viints jayu je kya'aj dumajch jetse'e duyaknujck jem kajpun pa'am, jetse'e je chuj dupaajmji je vyiijn. Van'it tse'e du'amotutuvi je viints jayu pan y'ixpe'e oyvinxupa. <sup>24</sup>Van'it tse'e y'ixva'lkxy, jetse'e vyaajñ:

—N'ixp atse'e je jayu yo'oyda; ve'em tse'e kye'exta ax jo'n je kup kuyo'ydi jo'n.

<sup>25</sup>Van'it tse'e je Jesús vyinkuto'nijinuva, jetse'e je viints jayu je vyiijn y'o'yikajxni, jyotkadaakni, va'ajts tse'e je vyiijn dutuk'ixni nujom juu' jaty. <sup>26</sup>Van'it tse'e jem tyak'am dupakejxni jetse'e dunuujmji:

—Ka'a tse'e mtákat jem kajpun jootm; ni pana tse'e jem xkavaajnjat.

**Ku je Pedro du'ava'ni jets je Jesús je'e ve'e je Cristo**

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

<sup>27</sup>Van'it tse'e je Jesús cha'a'n maat je y'ixpajkpatajk jetse'e ñajkxti jem Cesarea de Filipino. Jee'na ve'e too'

aajv vye'nada, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk du'amotutúvidi:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda, pánuk atse'e?

<sup>28</sup>Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jem xa ve'e pane'e vaandup jets mitse'e je Yaknapejtpa Juan, jem tse'e pane'e vaanduvap jets je Elías mitse'e, ax nay jempa tse'e pan pane'e vaanduvap jets mitse'e nuto'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e jujpani oo'ktinu, ax je'ek tse'e joojntypajknuva.

<sup>29</sup>Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—Jets miitsta, ¿vintsots miitse'e mva'anda jets pan atse'e?

Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Mits xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

<sup>30</sup>Van'it tse'e je Jesús tyukpavaajnjidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets je'e je'e ve'e je Cristo.

**Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun**

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

<sup>31</sup>Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk jidu'um duyak'ixpajk'ukvaañ:

—Tun vinkopk je'e ve'e jets atse'e ooy ntuntsaachpaa'tut. Ka'ats atse'e xkuváktat je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta; xyak'oo'ktapts atse'e je jayu, ax joojntypajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

<sup>32</sup>Va'ajts tse'e dukajts ya ayook. Van'it tse'e je Pedro je Jesús apuk

dujavaajv jetse'e dutuknuujmi kuxe'e ve'em vyaajñ. <sup>33</sup>Van'it tse'e je Jesús vya'kumpijit jetse'e du'a'ixtk je y'ixpajkpatajk, jetse'e je Pedro dunuujmi:

—iVinva'kva'atsu ats!

Mmaatnavyaa'njup xa mitse'e je Satanás ku ve'e ve'em xkats, ka'a xa mitse'e ve'em je vinma'yun xjayep ax jo'n je Nte'yam, ve'em mitse'e je vinma'yun xjayep ax jo'n je jayu.

<sup>34</sup>Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dyaaxjidi maat je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmide:

—Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e y'ijtnit ats maat, va'an tse'e dumasokkajxni je y'avintso vinma'yun, je jyoot je jya'vin dumakkpámut jetse'e chaachpaa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, jets atse'e xpamiinnit. <sup>35</sup>Kux pan pan atse'e xkajaanchja'vip kuxe'e dutsa'aga je y'oo'kun, ka'ats je'e ve'e dujajéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp; ax pan pants atse'e ijtp xjaanchja'vip, óyame'e y'oo'kut ats kajx jets je oy kats je oy ayook kajxpa, je'e tse'e dujajejnpup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. <sup>36</sup>Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjut ku ve'e duje'eikáxut nujom ya naxviijnit it jetse'e vyintókinin je jayu je jyoot je jya'vin. <sup>37</sup>Ax ku tse'e je jayu vintóki y'it, ka'a xa ve'e tii ti ve'e je jayu kuduyaky jetse'e dujajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. <sup>38</sup>Kux pan pan xa atse'e xtuktso'otyoomp jetse'e dutuktso'otyoompa juu' atse'e nkajtsp yaja ya tókinax jayu vyinkujkta juu' ve'e je Nte'yam

dumasooktup, ntuktso'otyoompaps  
ats je'e ve'e ku atse'e nmiinnuvat  
je nTee' je myajin maat jets maat je  
va'ajts aangelestajk, ats, je Jayu Juu'  
ve'e Nupaamduka Ijtp.

**9** Van'it tse'e je Jesús  
ñā'muxjidinuva:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets jeja  
ve'e yaja je jayu juu' ve'e ka'oo'ktup,  
van'ítnume'e ku ve'e távani du'ixta  
vye'na je Nte'yam je kyutojkun  
makk dumumiinni.

**Ku je Jesús tyikts jetse'e y'ajaj  
y'atu'kx**

(Mt. 17.1-9; Lc. 9.28-36)

<sup>2</sup>Kutojtuk xaaj tse'e je Jesús  
dúvovutsaa'n je Pedro maat  
je Santiago jets je Juan, jetse'e  
je'ejyjida duvaajv apuk joma ve'e  
to'k je kopk juu' ve'e kajxm. Van'it  
tse'e tyikts jeja je'e vyinkujkta,  
<sup>3</sup>jetse'e je vyit ojts jyajtni ajajp  
ata'kxp, va'ajts poo'p, ve'em ax jo'n  
je tsap'aa'pk, ve'em ax jo'n ni pana  
kya'o'yixju jetse'e dupojpoo'pat yaja  
naxviijn. <sup>4</sup>Van'it tse'e vya'kke'xti  
jeja je'e vyinkujkta je Elías  
maat je Moisés, jetse'e je Jesús  
dumaatnakyojtsjidi. <sup>5</sup>Van'it tse'e je  
Pedro je Jesús dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, oy xa je'e ve'e  
ku aatse'e yaja n'it. Va'ants aats  
dupumu toojk je pi'k ojts atyajk:  
to'k mits mje'e, jets to'k je Moisés  
jye'e, jets jado'k je Elías jye'e.

<sup>6</sup>Ve'em tse'e vyaajñ kux ka'a  
ve'e dunujava vye'na jets ti ve'e  
kyajtsp, tsa'kidu ve'e ooy. <sup>7</sup>Van'it  
tse'e to'k pak je vínuts ñuje'yjidi  
jetse'e yo'tsjidi; jep tse'e vínuts  
jaatp du'amotunajxti to'k je ayook.  
Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu'  
atse'e ooy ntuntsajkp. Amotunaxta  
juu' ve'e kyajtsp.

<sup>8</sup>Ax ku tse'e jyoo'k'ix'avíttini,  
ka'a tse'e du'ukpan'ixpaattini,  
naaydume'e je Jesús.

<sup>9</sup>Ku ve'e jem kopk viinm  
kyadaaktini, van'it tse'e je Jesús  
makk tyukna'muxjidi:

—Ka'a tse'e pan xvaajnjadat ti  
ve'e tux'ixta, van'ítnume'e ku ve'e  
távani ats n'oo'kni vye'na jets atse'e  
njoojntykpajknuvat, ats, je Jayu Juu'  
ve'e Nupaamduka Ijtp.

<sup>10</sup>Ax kyutyoondu tse'e je Jesús  
je y'ayook ax jo'n yaknuujmidi.  
Jetse'e ñay'amotutúvijidi pan  
ti je'e ve'e tyijp ku ve'e je jayu  
jyoojntykpajknuvat.

**Je Yaknapejtpa Juan tse'e je jayu  
duyakvimpijt je Nte'yam maat**

(Mt. 17.10-13)

<sup>11</sup>Van'it tse'e je Jesús je  
y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxse'e je tsaptujkpit  
yak'ixpajkpatajk vya'anda jets tun  
vinkopk je'e ve'e jetse'e too'vajkp  
je Elías myiinnuvat jets ka'a ve'e je  
Cristo?

<sup>12</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:  
—Tyúvam xa je'e ve'e jets  
miinnuvape'e too'vajkp je Elías  
jetse'e nujom duyak'o'yinuvat. ¿Ax  
vintso tse'e je Kunuu'kx Jatyán  
vya'añ ats kajx?, ats, je Jayu Juu'  
ve'e Nupaamduka Ijtp. Ve'em xa  
ve'e vya'añ jets tsaachpaa'tup  
atse'e ooy jets atse'e nyakjomtónut  
nyaktitónut. <sup>13</sup>Ax ve'emts ats  
miitse'e nnaajmada, ojts xa je'e ve'e  
je jayu juu' ve'e ve'em ax jo'n je  
Elías, ax tyoonduts je'e ve'e ax jo'n



dutsojkti, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ je'e kajx.

**Ku je Jesús duyakjotkàdaaky to'k je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap**

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

<sup>14</sup>Ku ve'e je Jesús jye'y joma ve'e je y'ixpajkpatajk juu' ve'e kapanajxjüdu jem kopk viinm, van'it tse'e dü'ix jets jeme'e numay je jayu tuñaava'kvídujtjada. Jem tse'e je y'ixpajkpatajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk ñakyojtsvintsóvjada. <sup>15</sup>Ax ku tse'e je numay jayu je Jesús du'ixti, van'it tse'e atüva atóki tyaandi jetse'e noomp du'anajkxidi, jetse'e dukojtspoo'kxti. <sup>16</sup>Van'it tse'e je Jesús y'amotutúviji:

—¿Tise'e mkojtstup maat ya'ada?

<sup>17</sup>Van'it tse'e to'k y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, tą xa atse'e je nmajntk nyakmín juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap, je'e tse'e yak'oo'mjup. <sup>18</sup>Jetse'e je ko'oyjáyuvap ats je n'ónuk jyajoma dumach jetse'e duyakkitu, jetse'e jep ats je n'ónuk y'ávup pyítsum je na'a aa'pk, jetse'e je mex ñatyatskaa'tyju, jetse'e tyunkupikux. Tąts atse'e njanuujma ya m'ixpajkpatajk jets jeme'e jya'vin kajxm duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap juu' ve'e yak'oo'mjup ats je n'ónuk; ax ka'a tse'e y'o'yixjada.

<sup>19</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—iMiits xa je'e ve'eda juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup jets ka vintúvav je'e ve'e juu' ve'e mtoondup! ¿Joma vaat atse'e njaa'kja'ítut miits maatta jetse'e

njaa'kjamuténadat? Yakminda je pa'am jayu.

<sup>20</sup>Van'it tse'e duyaknajkxti. Ax ku tse'e je Jesús je ko'oyjáyuvap y'ixji, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap je pa'am jayu makk dutunxituyoy' yjetse'e duyaknaxvipp, jetse'e je pa'am jayu tyunnep tyunte'px jetse'e je aa'pk pyítsum jep je pa'am jayu y'ávup.

<sup>21</sup>Van'it tse'e je Jesús je pa'am jayu je tyee' du'amotutúvi:

—¿Vin'itts ya'a ve'e ve'em jyajt'ukvaañ?

Jetse'e y'atsaajv:

—Namyootsk xa ya'a ve'e ve'em jyajt'ukvaañ. <sup>22</sup>Ax may náxani tse'e tyunjanvívupaja jetse'e tyunyak'oo'kuva'añju. Pan m'o'yixjupts mitse'e jetse'e xtónut oyvinoxupa, tukmo'tkts aatse'e to'k aaj jets aatse'e xputákat.

<sup>23</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—iPan x'o'yixjupts atse'e! Nujom tse'e juu' y'o'yixju pan pane'e je Nte'yam dujaanchja'vip.

<sup>24</sup>Ax tun jatyji tse'e je pa'am jayu je tyee' je Jesús makk dumukajts:

—Njaanchja'vip ats je'e ve'e; putaka ats to'k aaj jets ats je'e ve'e nuyojk njaanchjávát.

<sup>25</sup>Ku tse'e je Jesús du'ix jets nay'amojkijidupe'e je numay jayu, van'it tse'e makk dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap, jetse'e vyaajñ:

—Ko'oyjáyuvap juu' ve'e yak'oo'mp yaknajtp, ats mitse'e mpavaampy, pítsumu jem ya jayu jya'vin kajxm, ka'a tse'e x'uktuktajkinit.

<sup>26</sup>Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap y'akaa'stk jetse'e jado'ma duxituyoy' makk, jetse'e pyítsumni, je oo'kpa jo'n tse'e dutunyaktaajñ. Ax numay tse'e vyaandi:

—Ta xa ya'a ve'e y'aa'k.

<sup>27</sup> Van'it tse'e je Jesús jem kya'm myajtsji jetse'e yakpojtkujki, jetse'e tyeni.

<sup>28</sup> Ax ku tse'e je Jesús jep tujkp tyajki, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi apuk:

—¿Tyajxs aatse'e xka'o'yixji jets aatse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxm?

<sup>29</sup> Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka oyvin'ítap xa ya'a ve'e pyítsumda, van'itji ve'e ku ve'e je jayu chapkats jetse'e je jayu y'ayooja.

**Ku je Jesús je y'oo'kun du'ava'ninuva**

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

<sup>30</sup> Ku ve'e jem choo'ndi, van'it tse'e ñujkx jem galiléait y'it jootm. Ka'a tse'e je Jesús dujatsajk jetse'e je jayu kudunuja'vi pan joma ve'e vyídut <sup>31</sup> kux yak'ixpujkepe je y'ixpajkpatajk. Jidu'um tse'e dunaajmada:

—Yakpámupts atse'e jem je jayu kya'm, xyak'oo'ktapt atse'e, ax kutoojk xaajts atse'e njoojntykpajknuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

<sup>32</sup> Ax ka'a tse'e je y'ixpajkpatajk duvinmótudi juu' ve'e kyojts, tsá'kidup tse'e jetse'e du'amotutúvi'óyadat pan vintso ve'e dutij.

**Je'e pane'e dunumájip**

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

<sup>33</sup> Van'it tse'e jye'ydi jem capernaamit kyajpun kajxm. Ku tse'e je Jesús jep tujkp

vye'na, jetse'e du'amotutúvi je y'ixpajkpatajk:

—¿Tise'e tumnatyukkótsjada jeja too' aajy?

<sup>34</sup> Ama'at tse'e tyaandi kux távani ve'e ñatyukkótsjada vye'na jeja too' aajy pan pane'e dunumajikajxp aje'ejyida. <sup>35</sup> Van'it tse'e je Jesús y'ajxk, jetse'e duyaaxjidi je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

—Pan pane'e dutsojpk jetse'e dunumajikáxut amiitsjida, va'an tse'e dunapyumju ax jo'n to'k juu' ve'e dunupi'kikajxp jetse'e anañujoma dupattónat.

<sup>36</sup> Van'it tse'e je Jesús dumajch jem to'k je pi'k ónuk kya'm jetse'e jeja y'ixpajkpatajk akujk dupuujm. Van'it tse'e dutsee'nmujk je pi'k ónuk jetse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

<sup>37</sup> —Je jayu pan pane'e ats kajx oy jayu napyaaajmjup maat to'k je pi'k ónuk ax jo'n ya'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaaajmji ats maat. Ax je jayu pan pane'e oy jayu napyaaajmjup ats maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaaajmji maat je'e pan atse'e xkejxp.

**“Pan pan uu'me'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e”**

(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

<sup>38</sup> Van'it tse'e je Juan je Jesús dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, n'ix xa aatse'e to'k je jayu juu' ve'e mits je mxaaj dukojtspaatp jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsum jem je jayu jya'vin kajxm. Ax ve'emts aatse'e nnuujma

jets ka'a ve'e ve'em jyátukat, je'e kajx ku ve'e uu'm maatta kyavídut.

<sup>39</sup>Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ka'a xa miitse'e ve'em

kuxnuujmídi, kux pan pane'e je majin dutoomp ats je nkutojkun kajx, ka'a tse'e y'o'yixju jets atse'e jatyji xko'oñukótsat. <sup>40</sup>Pan pan uu'me'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e. <sup>41</sup>Jets je'e juu' ve'e mmoogyjudup otyo'k vaasova je tsoxk naaj kuxe'e ats xjaanchjávada, ats, je Cristo, tyúvam xa atse'e nva'añ jets yaktonumpijitjinuvas je'e ve'e juu' ve'e oy.

**Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu nutukmasookumda je Nte'yam je tyoo'**

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

<sup>42</sup>Jyapana pan pane'e dutukmasookp je Nte'yam je tyoo' to'k je pi'k ónuk juu' atse'e xjaanchja'vip, nuyojk oy tse'e kuy'ijitxju je jayu jetse'e to'k je paan taak yaktukyuktsum jetse'e yakmaaxynavíppini. <sup>43</sup>Ax pan to'k tse'e je mka'aj juu' ve'e myaktokintoojnup, tunkuspóxuts; kux nuyojk oye'e kanoon m'ítut jetse'e xjayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku ve'e mnajkxut mejtsk ado'om ka'ajax jem janjootm, <sup>44</sup>jem joma ve'e xa'ma kajx tyánuka jets joma ve'e je jaajn kyajuuntpi'its. <sup>45</sup>Jets pan to'k tse'e je mtek juu' ve'e myaktokintoojnup, tunkuspóxuts; kux nuyojk oye'e paknoon m'ítut jetse'e xjayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku ve'e mnajkxut mejtsk ado'om tékax jem janjootm, <sup>46</sup>jem joma ve'e xa'ma kajx tyánuka jets

joma ve'e je jaajn kyajuuntpi'its.

<sup>47</sup>Jets pan to'k tse'e je mviijn juu' ve'e myaktokintoojnup, tunyakpítsumuts; kux nuyojk oye'e to'k ado'om viijnax m'ítut jetse'e mtákat jem je Nte'yam y'am kya'm jets ka'a ve'e ku ve'e mnajkxut mejtsk ado'om viijnax jem janjootm, <sup>48</sup>jem joma ve'e xa'ma kajx tyánuka jets joma ve'e je jaajn kyajuuntpi'its.

**Je kaan tukmu'a'ixmojkin**

(Mt. 5.13; Lc. 14.34-35)

<sup>49</sup>Ve'em ax jo'n je tánuk yax yakkaana jetse'e tya'mutsat, nay ve'empa tse'e je jayu je tsaachpaatun duyaknaxta jetse'e dutuk'óyadat. <sup>50</sup>Oy xa ve'e je kaan. Ax pan tókinup tse'e je tya'mutsin, ni vintsova tse'e kya'óyat jetse'e tya'mutsinuvat. Ve'em itta ax jo'n je oy kaan jets joojntykada oy joot to'k jado'k.

**Ku je jayu je navyajkun**

**duyakvintsá'kintóki**

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

**10** Ku ve'e je Jesús chaa'n jem Capernaum, van'it tse'e jye'y jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am, myutámip tse'e jem judéait y'it jootm. Jem tse'e numay je jayu ñay'amokijidi joma ve'e je'e, jetse'e je numay jayu duyak'ixpujk ax jo'n dutún y'ijt. <sup>2</sup>Van'it tse'e je fariseotajk dunuje'ydi je Jesús jetse'e dutukkats'íxtada. Jidu'um tse'e dunuujmídi:

—¿Yakajtype'e je pava'nun jetse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasooknit?

<sup>3</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi: —¿Vintsose'e je Moisés dupavaajñ?

<sup>4</sup>Jetse'e y'atsoovdi:

—Yakjajt tse'e je Moisés jetse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasooknit pan too'vajkpe'e je nak dumooynit jetse'e yak'ixut yaknujávát jets ka'a je'e ve'e du'uknuda'axini.

<sup>5</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsoovjidi:

—Ve'eme'e je Moisés dujaajy kux makke'e je jayu je vvinma'yunda.

<sup>6</sup>Ax ku tse'e je jayu choo'ntk, je Nte'yam tse'e dupaam to'k je yaa'tyajk jets to'k je ta'axtajk.

<sup>7</sup>Je'e kajx tse'e je yaa'tyajk je tyee' je tyaak dumasooknit jetse'e dumaatnamyojkjinit je ñuda'ax, <sup>8</sup>ve'em tse'e numejtsk y'ijttinit ax jo'n to'k jáyují. Ax ka'a tse'e y'ukmejtskini, to'kji je'e ve'e tujyajtini. <sup>9</sup>Je'e kajx tse'e, juu' xa ve'e je Nte'yam tuduyaknamyukju, ka'a tse'e pan nvaat du'ukyaknavya'kxjinit.

<sup>10</sup>Ku tse'e jep tujkp vye'nada, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi pan ti je'e ve'e tyijp juu' ve'e kyojts. <sup>11</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Pan pan xa ve'e je ñuda'ax dumasooknup jetse'e je viijnk ta'axtajk dupuk, yakvintsa'kintókipts je'e ve'e je navyajkun. <sup>12</sup>Jets pan je ta'axtajk tse'e dumasooknup je ñuyaa'y jetse'e je viijnk yaa'tyajk dupuk, yakvintsa'kintókivapts je'e ve'e je navyajkun.

**Ku je Jesús dukunuu'kx je pi'k ónukta**

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

<sup>13</sup>Van'it tse'e dutuknunajkxti je pi'k ónukta je Jesús jetse'e je kya'aj dutuknukónut; ax je y'ixpajkpatajk

tse'e dukayakjajtjidup, jetse'e je jayu dutuknuujmídi.

<sup>14</sup>Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e y'eijkji jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmídi:

—Maso'okta miits ya pi'k ónukta jets atse'e xnumíndat, ka'a tse'e xkayakjajtjadat, kux je'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n ya pi'k ónukta. <sup>15</sup>Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan pan xa ve'e kanapyaajmjup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n je pi'k ónuk, ka'ats je'e ve'e jem tyákat.

<sup>16</sup>Van'it tse'e je Jesús dutsee'n je pi'k ónukta, jetse'e je kya'aj dutuknukaajn, jetse'e dukunuu'kx.

**Ku je Jesús dumaatnakyojtsji to'k je mootsk ónuk juu' ve'e kumeen**

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

<sup>17</sup>Távani tse'e je Jesús tyoo'púk vye'na, van'it tse'e to'k je jayu noomp vyinkutámiji. Van'it tse'e je Jesús dūvinkoxkteni, jetse'e dunuujmí:

—Oy yak'ixpajkpa, ¿tis ats vine'e ntónup jets atse'e njajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

<sup>18</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Nte'yam atse'e xtij ku ve'e mva'añ jets oy atse'e? To'kji xa je'e ve'e pane'e oy, je Nte'yamts je'e ve'e. <sup>19</sup>Mnuja'vip xa mitse'e je pava'nun: “Ka'a tse'e myakjayu'oo'kut, ka'a tse'e je navyajkun xyakvintsa'kintókikiyut, ka'a tse'e mme'e'tsut, ka'a tse'e je jayu xnūvampétut, ka'a tse'e je jayu xvín'aa'nūt, vintsa'aga je mtee' je mtaak.”

<sup>20</sup>Van'it tse'e je jayu y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, ku atse'e pi'knum nve'na, van'ítanits ats ya'a ve'e nujom nkutyún.

<sup>21</sup>Van'it tse'e je Jesús vyin'ixji je tsojkun maat, jetse'e dunuujmi:

—Jado'k viijn tse'e mka'ijtxju. Najkxu xtoo'kkajxni nujom juu' ve'e m'ixp mjayejpp jets mooyi je meen je ayooa jayu, ve'em tse'e je o'yin xjayéput jem tsapjootm. Makkpamu je mjoot je mja'vin jetse'e mtsaachpaa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, van'itts atse'e xpamiinnit.

<sup>22</sup>Van'it tse'e je jayu viijnk duja'vi juu' ve'e je Jesús kyojts, va'ajts tsaachvinmaayp tse'e ñajkxni, kux maye'e ooy juu' ve'e y'ixp jyayejpp.

<sup>23</sup>Van'it tse'e je Jesús duvin'ix'apaa'vikujx pan pan jatye'e naa'ténijidup, jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—i'Tso'ox xa je'e ve'e ooy jetse'e je kumeen jayu ñapyámjadat jem je Nte'yam y'am kya'm!

<sup>24</sup>Ax ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'amotunajxti, atuva atoki tse'e tyaandi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidinuva:

—i'Tso'oxe'e ooy jetse'e je kumeen jayu ñapyámjadat jem je Nte'yam y'am kya'm! <sup>25</sup>Ka'a xa ve'e cho'oxa vintso ve'e je camello ñáxut jep xo'yun jot jaatp, je'e ve'e tso'ox vintso ve'e je kumeen jayu ñapyámjút jem je Nte'yam y'am kya'm.

<sup>26</sup>Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk atuva atoki dutuntuktaandi, jetse'e ñavyaajnidi:

—Pan ve'em xa ve'e, çpants vine'e o'yixjup jetse'e dujayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

<sup>27</sup>Van'it tse'e je Jesús vyin'ixjidinuva jetse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ve'e je jayu y'o'yixjada jetse'e ñaajkpítsumjadat jep tokin jaatp; ax je Nte'yam, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e je jayu duyakpítsumut jep tokin jaatp, kux nujome'e je Nte'yam juu' y'o'yixkúxju.

<sup>28</sup>Van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Nmasokkajx xa aatse'e nujom juu' aatse'e n'ixp njayejpp vye'na jets aats mitse'e mpamiijn.

<sup>29</sup>Jetse'e je Jesús y'atsaajv:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan pan tse'e ats kajx jets je oy kats je oy ayook kajx dumasookp je tyajk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je tyee', je tyaak, je ñuda'ax, je y'ónuk, ukpu je ñaax, <sup>30</sup>yakmo'opts je'e ve'e uxyam mókupx nax je tyajk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je tyee', je tyaak, je y'ónuk, jets je ñaax. Ax ku tse'e yakmo'ot, yakjomtónup yaktitónupts je'e ve'e. Jets ku ve'e je nam it choo'ndukut, joojntykinupts je'e ve'e xa'ma kajx. <sup>31</sup>Ax numay tse'e juu' ve'e uxyam dunumájidup, je'e tse'e dunupi'kidinup.

**Ku je Jesús du'ava'ninuva je y'oo'kun**

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

<sup>32</sup>Jeja tse'e too' aajy vye'nada, jeme'e Jerusalén ñajkxta, jetse'e je Jesús vyintoo'váakajada. Ax atuva atoki tse'e tyanda je y'ixpajkpatajk, tsa'kidup tse'e dupa'ux'ookada. Van'it tse'e je Jesús duyaknay'amojkijidi je ñumakmejtsk ixpajkpatajk joma ve'e to'k je apuk it, jetse'e dutuk'ixnuva juu' ve'e tónjup kótsjup je Jesús maat. <sup>33</sup>Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Jem tse'e Jerusalén nja'mda.  
 Jemts atse'e nyakpámüt  
 jem je tee'tajk je vyintsán  
 kya'mda jets je tsaptujkpit  
 yak'ixpajkpatajk kya'mda, je'ets  
 atse'e xtuknúvánadap je n'oo'kún,  
 je'ets atse'e xpámdap jem je  
 viijnk jayu kya'm <sup>34</sup>juu' atse'e  
 xnuxi'iktap xtukxi'iktap jets  
 atse'e xvóptat, xnútsójadapts ats  
 je'e ve'e jets atse'e xyak'oo'k'at.  
 Ax joojntypajknuvaps atse'e  
 kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e  
 Nupaamdúka Ijtp.

**Ku je Santiago maat je Juan to'k je  
 maa'yun du'amótudi je Jesús**  
 (Mt. 20.20-28)

<sup>35</sup>Van'it tse'e je Jesús  
 vyinkutámijidi je Santiago maat je  
 Juan, je Zebedeo je myajntktajk je'e  
 ve'eda, jetse'e je Jesús dunuujmidi:  
 —Yak'ixpajkpa, uk mtónupe'e je  
 maa'yun juu' aatse'e n'amótuvup.

<sup>36</sup>Van'it tse'e je Jesús  
 y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e mtsojktup jets ats  
 miitse'e ntoojnjadat?

<sup>37</sup>Van'it tse'e vyaandi:  
 —Xmooyunup aatse'e to'k aaj  
 jets aatse'e n'ajxtknit joma ve'e  
 je mkutojkun, to'k jeja m'aka'yun  
 pa'ayi jets jado'k jeja m'anajapa'ayi.

<sup>38</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:  
 —Ka'a xa ve'e xnújávada juu' ve'e  
 m'amótudup. ¿M'o'yixjudupe'e  
 jets je tsaachpaatun xyaknáxtat  
 juu' atse'e nyaknápup, uk  
 m'o'yixjudupe'e jetse'e xmuténadat  
 ve'em je tsaachpaatun ax jo'n atse'e  
 nmuténat?

<sup>39</sup>Jetse'e y'atsoovdi:  
 —X'o'yixjup xa aatse'e.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:  
 —Tyúvam xa ve'e, je tsaachpaatun  
 juu' atse'e nyaknápup,  
 myaknajxtuvaps miits je'e ve'e;  
 jets je tsaachpaatun juu' atse'e  
 nmuténap, mmuténiduvaps miits  
 je'e ve'e. <sup>40</sup>Ax je'e tse'e juu' ve'e  
 mtijitup jetse'e m'ajxtktinit jeja ats  
 n'aka'yun pa'ayi ats n'anajapa'ayi,  
 ka átsapts je'e ve'e xtukkadaakp  
 jets ats miits je'e ve'e nmo'odat, je'e  
 je'e ve'e yakmo'odap juu' ve'e ats je  
 nTee' tyuknupaajmtki.

<sup>41</sup>Ax ku tse'e du'amotunajxti  
 je janumajk ixpajkpa, van'it tse'e  
 dumujotma'tti je Santiago maat  
 je Juan. <sup>42</sup>Van'it tse'e je Jesús  
 duyaaxjidi je y'ixpajkpatajk jetse'e  
 dunuujmidi:

—Mnuja'vidup xa miitse'eda jets  
 je'eda pan pan jatye'e yakkutojktup  
 juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvapta,  
 mákk tse'e je kyutojkun dupamda,  
 ax je'eda pan pan jatye'e  
 dunumájidup je'e maatta, je'e tse'e  
 dupavaandup jetse'e jatyi yaktónut  
 ax jo'n du'oyjávada. <sup>43</sup>Ax ka'ats  
 miitse'e mve'emada. Pan pan xa  
 ve'e dutsojpk jetse'e dunumájat,  
 ve'em tse'e ñapyámjüt ax jo'n je  
 patto'niva kuy'ijit; <sup>44</sup>pan pan tse'e  
 dutsojpk jetse'e dunuvintsánat,  
 ve'em tse'e ñapyámjüt ax jo'n je  
 toompa kuy'ijit. <sup>45</sup>Ve'em ax jo'n ats;  
 ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets  
 atse'e nyakpattónat, ats, je Jayu  
 Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp, je'e  
 ve'e jets atse'e je jayu mpattónat  
 jets atse'e je numay jayu je tyokin  
 nkuvejtjadat ku ats je'e ve'e  
 nku'oo'kat, ve'em tse'e dujayejptinit  
 je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx  
 ijtp.

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je viints jayu juu' ve'e Bartimeo duxaaj**

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

<sup>46</sup>Van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk jye'ydi jem jericoojit kyajpun kajxm. Ku ve'e choo'ndini maat je numay jayu, jem tse'e chuuna vye'na too' pa'am to'k je viints jayu juu' ve'e je putajkin du'amotu, Bartimeo je'e ve'e xyaaj, je Timeo je myajntk. <sup>47</sup>Ku ve'e je viints jayu dumotu jets naxuvaampe'e je Jesús, je nazarétit jayu, van'it tse'e makk dumukajts, jetse'e vyaajñ:

—iJesús, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

<sup>48</sup>Je numay jayu tse'e na'muxju jetse'e y'amotut. Ax nuyojk makts je'e ve'e tyunjaa'kvaajñ:

—iJe David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

<sup>49</sup>Van'it tse'e je Jesús vya'ktaajñ jetse'e dunuujmidi jetse'e duyakmíndat. Ku ve'e ojts dyaaxjada je viints jayu, van'it tse'e dunuujmidi:

—Jot'amaja, tena, uxem xa ve'e mnukéxaja.

<sup>50</sup>Van'it tse'e je viints jayu je vyitani'kx dunas'oiti, jetse'e yejtsuk, jetse'e je Jesús dunuujkx. <sup>51</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Tise'e mtsajkp jets ats mitse'e ntoojnat?

Van'it tse'e je viints jayu y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, je'e xa atse'e ntsajkp jets ats mitse'e xyakvin'ixpákut.

<sup>52</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxn, tą xa ve'e mjotkadaakni kux atse'e atse'e tuxjaanchjáva.

Ax jatyji tse'e vyin'ixpajkni jetse'e je Jesús dupanujkx.

**Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén**

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

**11** Myutámidup tse'e vye'nada jem Jerusalén. Jeme'e ñaxta vye'na joma ve'e je kajpunda juu' ve'e duxaajta Betania jets Betfagé, jempa ve'e je Olivos Kopk, van'it tse'e je Jesús dukejx numejtsk je y'ixpajkpatajk, <sup>2</sup>jetse'e dunuujmidi:

—Najkxta xi pi'k kajpun kujx juu' ve'e xi avinkujk. Ku ve'e mje'yadat, jeja tse'e xpaat'tat to'k je burro kuvuu'n, ni pánanumts je'e ve'e kyatuktsuunaja; mukéjadats jetse'e xyakmíndat.

<sup>3</sup>Pan m'amotutúvjidup tse'e je jayu pan tyajxe'e xmukéjada, ve'em tse'e xnaajmadat: “Je Maja Vintsane'e dutsojqp, ax jatyji tse'e dukejxumpijtnuvat.”

<sup>4</sup>Van'it tse'e ñajkxti jetse'e dupaatti je burro kuvuu'n jeja tak'aagui, jeja ve'e too' kujk tyena. Myukéjidup tse'e vye'nada, <sup>5</sup>van'it tse'e ña'muxjidi je jayu juu' ve'e jem ve'nidup:

—¿Tyajx tse'e xmukéjada xi burro?

<sup>6</sup>Jetse'e y'atsoovdi ax jo'n je Jesús ña'muxjidi. Yakmasook tse'e. <sup>7</sup>Van'it tse'e duyakje'ydi je burro joma ve'e je Jesús, jetse'e je vyit dutukjape'ndi. Van'it tse'e je Jesús dutukpejt je burro. <sup>8</sup>Ax je numay jayu tse'e dyye'ptu je vyitta jeja too' kujk joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ; viijnk tse'e dupojxtuvap je tuuxux aajy jetse'e jeja to'k too' aajy duvajva'kxta.

<sup>9</sup>Ax juu' tse'e vintoo'vajkijidup jets juu' ve'e pa'ux'lookijidup, je'e tse'e mak'k vaandu:

—iYakmaja yakjaanchats ya'a ve'e y'lijtnit! iJe Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx! <sup>10</sup>iKunuu'kx xa ve'e je kutojkun juu' ve'e miimp, je kutojkun juu' ve'e ve'em ijtp ax jo'n je njujpit jáyuvamda David jye'e y'ijit! iYakmaja yakjaanchats je'e ve'e je Nte'yam y'lijtnit!

<sup>11</sup>Van'it tse'e je Jesús tyajki jem jerusaleenit kyajpun jootm jetse'e ñujkx jep maja tsaptaktaagujkp. Ax ku tse'e jep du'ixkujx, ta tse'e je it tyánayini vye'na, van'it tse'e ñujkx jem betániait kyajpun kajxm, jetse'e dumaadi je ñumakmejtsk ixpajkpatajk.

**Ku je Jesús duko'oñukojtsi to'k je higo kup**

(Mt. 21.18-19)

<sup>12</sup>Je ku'óxit tse'e choo'ndi jem betániait kyajpun kajxm; yu'oo'kjup tse'e vye'na je Jesús. <sup>13</sup>Ax ku tse'e du'ix to'k je higo kup juu' ve'e jékum jaty jets juu' ve'e aajyax ve'nip, van'it tse'e tyami jetse'e najkx du'ix pan jeme'e je tyaaajm. Ax ku tse'e jye'y joma ve'e je higo kup, ka'a tse'e dutipaaty, tum je y'aajyji ve'e, kux ka'a ve'e du'aatsa vye'na. <sup>14</sup>Van'it tse'e je Jesús je higo kup dunuuji: —Ni je vin'ita tse'e mko'o'kta'minit. Myótudu tse'e je y'ixpajkpatajk.

**Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk**

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

<sup>15</sup>Ku ve'e jye'ydi jem jerusaleenit kyajpun kajxm, van'it tse'e je Jesús

tyajki jep maja tsaptaktaagujkp jetse'e duvojjpittsumkujx nujom pan pan jatye'e jep ajooydup atoo'ktup vye'na, jetse'e duyakvippumpijtkujx je meen vinkukoompatajk je myeesada jets je chuujntkunda pan pan jatye'e dutoo'ktup je pak.

<sup>16</sup>Ka'a tse'e je Jesús duyakjajtijidi je jayu jetse'e duvitsanáxtat duvitsutákadat je pyaamdúk jep maja tsaptaktaagujkp. <sup>17</sup>Van'it tse'e duyak'ixpajkti jidu'um:

—Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ve'e tse'e ats je ntajk y'lijtnit je tajk joma ve'e to'k ka'ajyji je jayu chapkats”; ax ve'emts miits ya'a ve'e tuxpaamdini ax jo'n “je aajntk joma ve'e je mee'tspa ñay'amókajada”.

<sup>18</sup>Ku ve'e du'amotunajxti je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, van'it tse'e dujapayo'ydi vintso ve'e je Jesús kudu'yakjay'oo'kjidi; ax cha'kidup tse'e kux nujome'e je jayu atuva atoki dutuktaajñ vintso ve'e yak'ixpujk. <sup>19</sup>Ax tánayinup tse'e, jetse'e je Jesús chaa'n jem kajpun kajxm.

**Ku je higo kup tyaatsni**

(Mt. 21.20-22)

<sup>20</sup>Ax je kujápit tse'e ñajxtinuva joma ve'e je higo kup, jetse'e du'ixti jets ta ve'e je kup tyaatsni je y'aa'ts paat. <sup>21</sup>Van'it tse'e je Pedro dujaa'myejts vintso ve'e je Jesús vyaajñ, jetse'e dunuuji:

—Yak'ixpajkpa, ixu je higo kup juu' ve'e mko'o'ñukojtsi, ta tse'e tyaatsni.

<sup>22</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Jaanchjávada je Nte'yam, <sup>23</sup>kux tyúvam atse'e nva'añ jets



pan pane'e dūnuujmip ya kopk:  
 “Ke'eku jets nay'apómaja jem maaxy najootm”, ve'em tse'e tyónjut pan ka'a ve'e myeijtsvinmáy jem jya'vin kajxm jets ve'eme'e jyátut. <sup>24</sup>Je'e kajxts atse'e nva'añ, pan ti ve'e m'amótudup ku ve'e mtsapkotsta, jaanchjávada jets tónjup je'e ve'e juu' ve'e m'amótudup. Ax tónjupts je'e ve'e.

<sup>25</sup>Ax ku tse'e mtsapkótstat, mee'kxjada tse'e je tyokin pan pan jatye'e mtso'oxpajkjjudup, ax ve'em tse'e mtokinmee'kxjuduvat je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. <sup>26</sup>Pan ka'a tse'e xtokinmee'kxta pan pan jatye'e mmutokintoonjudup, nay ka'a tse'e mtokinmee'kxjuduvat je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

### Jē kutojkun juu' ve'e je Jesús jyayejpp

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

<sup>27</sup>Van'it tse'e vyimpijitti jem jerusaleenit kyajpun kajxm. Yo'yp tse'e je Jesús vye'na joma ve'e je maja tsaptajk, van'it tse'e vyinkutámijidi je tee'tajk je vyintsanda, je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, maat je israeejlit je myújit jáyuda, <sup>28</sup>jetse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Pan tse'e tumna'muxju jets ya'a ve'e xtónut? ¿Pane'e ya kutojkun mmooyjyup?

<sup>29</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Nay ve'empats atse'e nvaampa jets atse'e x'atsoovduvat. Pan x'atsoovdupts atse'e, van'itts ats miitse'e nvaajnjuduvat pan ti kutojkun kajx ats ya'a ve'e ntun. <sup>30</sup>¿Pan tse'e je Juan je

kutojkun mooyju jetse'e je jayu duyaknapétut? ¿Je Nte'yame'e, ukpu je jayu ve'e? Vaajnjidikts ats.

<sup>31</sup>Ax van'it tse'e dukojtsmojkti.

Jidu'um tse'e ñavyaajnjudi:

—¿Vintsose'e kunva'numda?

Pan va'numdup xa ve'e jets je Nte'yame'e mooyju je kutojkun, jidu'um tse'e xnuujmimdat: “¿Tyajx tse'e xkajaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts?” <sup>32</sup>¿Ukpu va'numdaps vine'e jets je jayu ve'e je kutojkun mooyju?

Ax jidu'um tse'e ñavyaajnjudi kux cha'kidupe'e je numay jayu je'e kajx ku ve'e dūnuja'vidi jets nujome'e je jayu dujaanchja'vidi jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Yaknapejtpa Juan y'ijt. <sup>33</sup>Je'e kajx tse'e je Jesús du'atsoovdi jets ka'a ve'e dūnujávada pan pane'e je kutojkun mooyju je Juan jetse'e je jayu duyaknapétut.

Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'ats atse'e n'ava'nivat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets atse'e ve'em ntun.

### Jē ko'oy toompatajk tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

**12** Van'it tse'e je Jesús dumukojtsti je jáyuda ya tukmu'a'ixmojkin maat:

—To'k xa ve'e je jayu dupuujm je tsaaydum kam, jetse'e duyaknaa'tujk, jetse'e je jot dupuujm jep tsaajaatp joma ve'e je tsaaydum yakvinmāa'kxut, jetse'e to'k je pats kajxm dupuujm joma ve'e je chaaydum kam yaknu'íxat. Van'it tse'e je yoova toompatajk dutukmaatkojtsmojkti pan

vinxupe'e tyukkàda'akjadat ku ve'e dupakmóktat je tsaaydum taajm.

Van'it tse'e jékum ñujkx.

<sup>2</sup>Ku ve'e je tsaaydum tok aats dupaaty, van'it tse'e to'k je kyukátsiva dukejx joma ve'e je yoova toompa jetse'e du'amótuvut pan juu' ve'e tukkadaakjup. <sup>3</sup>Van'it tse'e je yoova toompa dumajtsti je kukátsiva jetse'e duvojpti; ve'emji tse'e duyakvimpijtini.

<sup>4</sup>Van'it tse'e je kam je vyintsán je viijnk kukátsiva dukejxnuva. Je'e tse'e chaka'tstu jetse'e je kyuvajk duyakxa'ajkidi, jetse'e dujomtoondi dutitoondi. <sup>5</sup>Van'it tse'e jado'k dukejxnuva. Ax je'e tse'e yak'oo'ktinu. Ax ve'em tse'e je viijnk kukátsiva dutoonduva: jem tse'e juu' ve'e vyojptu, jempa tse'e juu' ve'e yak'oo'ktu.

<sup>6</sup>Ax jem tse'e je vintsán to'k je myajntk juu' ve'e ooy tyuntsajkp, je'e tse'e kyejxpa tun ux'ookani joma ve'e je yoova toompada. Jetse'e vyaajñ: "Vyintsá'agadap xa ijk je'e vine'e ats ya n'ónuk."

<sup>7</sup>Ku ve'e jye'y joma ve'e je yoova toompada, van'it tse'e je yoova toompa ñavyaajnidi: "Ya'a xa ve'e tukkadakkáxjup ya tsaaydum kam. Va'an duyak'oo'kumda jetse'e nje'eimdat ya tsaaydum kam." <sup>8</sup>Van'it tse'e dumajtsti jetse'e duyak'oo'kti. Yakpítsumdu ve'e joma ve'e je tsaaydum kam.

<sup>9</sup>Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e tyónup je tsaaydum kam je vyintsán?

Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Je'yap xa ve'e jetse'e je yoova toompa duyakjay'oo'kkáxjadat

jetse'e je viijnk yoova toompa dupámüt.

<sup>10</sup>Ta miits ya'a ve'e xkotsta juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp:

Je oy tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasooktinu, je'e tse'e ojts yakpum joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats.

<sup>11</sup>Je Maja Vintsán xa ya'a ve'e dutoon,

ax je maja atúvats ya'a ve'e juu' ve'e n'íxumdup.

Ta miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

<sup>12</sup>Ax jya'íxtidup tse'e vintso ve'e je Jesús kudumajtsti kux ñuja'vidupe'e jets je'e kajxta ve'e ya tukmu'a'ixmojkin dukajts. Cha'kidupe'e je numay jayu, je'e kajx tse'e dukamajtsti, jetse'e ñajxktini.

**Je'e pane'e je kupa'mun yakmo'op**

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

<sup>13</sup>Van'it tse'e yakkejxti je fariseotajkta maat je Herodes je jyáyuda joma ve'e je Jesús, jayaktontokiyuvaandu jayakkajtstokiyuvaandu tse'e je Jesús jetse'e kuy'o'yixjidi vintso ve'e dunuxa'aadat. <sup>14</sup>Jidu'um tse'e dunujmidi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets tuve'e mits je mjáyuvin je mjoojntykin jets ka'a mitse'e xtsa'aga jetse'e x'avánat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui, ka'a tse'e xvinnmay pan vintso ve'e je jayu mkatsju, tyúvam mitse'e je jayu je Nte'yam jye'e xtuk'ix. ¿Yakajtype'e uu'm je mpava'nunamda jetse'e je

kupa'mun yakmo'ot je yakkutojkpa César, ukpu ka'a ve'e? ¿Nmo'op aatse'e, ukpu ka'a aatse'e nmo'ot?

<sup>15</sup>Ax ñuja'vip tse'e je Jesús vintso ve'e je ko'oy joot dujayepta, jetse'e ña'muxjidi:

—¿Tyajxts atse'e xkatsuvaa'nda? Yakminda to'k je meen jets atse'e n'ixut.

<sup>16</sup>Ku ve'e duyaknajkxti je meen, van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Pan tse'e yam y'apammax, jets pan tse'e yam xyaaj yukja'a?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je yakkutojkpa César ya'a ve'e jye'e.

<sup>17</sup>Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mo'odats je César juu' ve'e je César jye'eip, jets mooyduvats je Nte'yam juu' ve'e je Nte'yam jye'eip.

Ku tse'e du'amotunajxti, atuva atoki tse'e tyaandi.

**Ku je Jesús yak'amotutuvi pan joojntypajknvape'e je jayu**

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

<sup>18</sup>Van'it tse'e je saduceotajk je Jesús dūvinkutāmidi. (Je saduceotajk tse'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntypajktinuvat.) Van'it tse'e je Jesús dū'amotutūvidi:

<sup>19</sup>—Yak'ixpajkpa, ve'eme'e je Moisés dujatyaañ jets pan oo'kpe'e to'k je yaa'tyajk jetse'e je ñuda'ax dūmasa'ak jetse'e ka'a pan y'ónuk, je oo'kpa je y'uts tse'e dupākup je ku'aa'k ta'axtajk jetse'e je y'ónuk jyéjat; ax je myuto'k mix ónuk tse'e taannup ax jo'n je y'ajch je y'ónuk kuy'ijj jo'n. <sup>20</sup>Ax nuvuxtojtuk tse'e y'ijjti je uts je ajch. Ta'axpajk tse'e je koop ónuk, van'it tse'e y'oo'kni,

ka'a tse'e je ñuda'ax je y'ónuk duyakjeji. <sup>21</sup>Van'it tse'e je myuto'k uts dupujk je ku'aa'k ta'axtajk. Nay ka'ava tse'e je y'ónukta jyéji, jetse'e y'oo'knuva. Ax nay vanxúpjyam tse'e jyajtpa je myumejtsk uts. <sup>22</sup>Ax va'an nuvuxtojtuk tse'e dupajkti je ta'axtajk; ka'a tse'e je y'ónukta jyéji, jetse'e y'oo'ktini. Ux'ook tse'e je ta'axtajk y'oo'knuva. <sup>23</sup>Ax kuuk tse'e je oo'kpatajk jyoojntypajktinuvat jado'k nax, ¿pánukts vine'e tyuva dūnuda'axap je ta'axtajk?, kux va'an nuvuxtojtuke'e dupajkti.

<sup>24</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsoovjidi:

—Mtoo'tókidup xa miitse'e kux ka'a ve'e xnujávada vintso ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets juu' ve'e o'yixjup je Nte'yam maat. <sup>25</sup>Ku xa ve'e je oo'kpatajk jyoojntypajktinuvat, ka'a tse'e je jayu y'ukyaa'vyajktinit ka'a tse'e je jayu y'ukta'axpajktinit, ve'em xa je'e ve'e y'ijttinit ax jo'n je ángeles juu' ve'e jem tsapjootm. <sup>26</sup>Ax je'e tse'e ku ve'e je oo'kpatajk jyoojntypajktinuvat, ta miitse'e xkotsta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e je Moisés jyaay, jep joma ve'e je Nte'yam myukojsji jem ápit kup akokm, ¿ve'em xaja? Jidu'um tse'e je Nte'yam vyaajñ: “XNte'yamidup atse'e je Abraham, je Isaac, maat je Jacob.” <sup>27</sup>Je'e kajx tse'e, Ntye'yamivapts je'e ve'e je jayu je Nte'yam pan pan jatye'e jaanchja'vijidu ku ve'e y'oo'ktini, ka'a tse'e je jyootta je jya'vinda y'aa'ka, joojntykidupts je'e ve'eda. Ax ve'em tse'e, ooyts miitse'e mtuntoo'tókida.

**Je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp***(Mt. 22.34-40)*

<sup>28</sup>Jem tse'e vye'na to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa juu' ve'e du'amotunajx vintso ve'e ñavyaajnidi. Ku ve'e dunuja'vi jets oye'e je Jesús y'atsoojviji, van'it tse'e je Jesús d'vinkutami jetse'e du'amotutúvi:

—¿Juu's je'e ve'e je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp?

<sup>29</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp, ya'ats je'e ve'e: “Israeelit jáyuda, amotunaxta. Je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, to'kjits je'e ve'e dunuMajaVintsana, <sup>30</sup>jets mtsóktape'e je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, nujom je mvinma'yun maat, jets nujom je mmaju maat.” <sup>31</sup>Je mumejtsk pava'nun, ve'em játypats je'e ve'e. Jidu'um tse'e vya'añ: “Tsokta je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachókjada.” Ka'a xa ve'e jado'k je pava'nun juu' ve'e dunumájip ax jo'n ya mejtsk pava'nun.

<sup>32</sup>Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpa ña'muxji:

—Yak'ixpajkpa, óyame'e tuxkats, tyúvam, kux to'kji xa ve'e je Nte'yam jets ka'a ve'e pan viijnk, je'ejyji ve'e to'k. <sup>33</sup>Jets je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam yaktsókut nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, nujom je vinma'yun maat, jets nujom je maju maat, jets ku ve'e je jayu d'utsak je myujantam je myutaktam ve'em ax jo'n viinm ñachakju,

je'e tse'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e nujom je tánuk yax juu' ve'e je Nte'yam yaktukvintsa'kip jets nujom je viijnk yax juu' ve'e yaktooyp jem vojxpejtun kajxm.

<sup>34</sup>Ax ku tse'e je Jesús dumotu jets oy yakxone'e du'atsaajv, van'it tse'e dunuujmi:

—Ka'ats mitse'e xmujékuma je Nte'yam je kyutojkun.

Ax juu' tse'e je Jesús dutso'oxpajktup, ni pana tse'e kyoo'knayja'vijini jetse'e juu' dujaa'k'amotutúvat.

**Je David je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo***(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)*

<sup>35</sup>Ku ve'e je Jesús je jayu duyak'ixpujk jep maja tsaptujk, van'it tse'e vyaajñ:

—¿Vintsose'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk vya'anda jets je David je'e ve'e je chaan je kyooj je Cristo?, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. <sup>36</sup>Je Espíritu Santo xa ve'e moojyju je David je vinma'yun ku ve'e je David vyaajñ:

Je Nte'yam xa ve'e dunuujmi ats je nMaja Vintsán:

“Ajxtuku yaja ats n'aka'yun pa'ayi namvaat atse'e nyakvintókida pan pan jatye'e mtso'oxpajkjudup.”

<sup>37</sup>Jidu'um tse'e je David vyaajñ jets je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo. Ax ve'em tse'e, va'ajts tse'e yaknujava jets ka je chaan je kyoojyap je'e ve'e je Cristo, je Myaja Vintsampa je'e ve'e.

Ax numay tse'e je jayu dutukxoojntkti ku ve'e du'amotunajxti.

**Ku je Jesús d̄vintso'y je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk**

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

<sup>38</sup>Ku ve'e je Jesús je jayu d̄uyak'ixpujk, jid̄u'um tse'e vyaajñ: —Yakkópkada ooy je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk kux mvin'aa'nuvaajnjudup miits je'e ve'e. Je'e xa ve'e dumuvidutuvaandup je yaajnit vit jetse'e dutsokta jetse'e yakkojtspo'o'kxtat je vintsa'kin maat jep maa'y jaatp. <sup>39</sup>Tum je'e ve'e chojktup jetse'e dutuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyit jep tsaptujk pits joma ve'e je maja kay je maja uu'k. <sup>40</sup>Je tyajk paat tse'e dupajkjada juu' jatye'e y'ixtup jyayejtup je ku'aa'k ta'axtajk; ax jek tse'e chapkotsta, ve'em tse'e dukayaknuke'xnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup. Je'e tse'e nuyojk je tsaachpaatun yakmo'odap.

**Je yax juu' ve'e pyaam to'k je ku'aa'k ta'axtajk**

(Lc. 21.1-4)

<sup>41</sup>Tsuunip tse'e je Jesús vye'na jep maja tsaptujk jeja je yax apajkin vyinkujk. Jep tse'e du'ix vintso ve'e je jayu je meen dupamda. Ax numay tse'e je kumeen jayu juu' ve'e may je meen dupaamdudup. <sup>42</sup>Van'it tse'e to'k je ayooova ku'aa'k ta'axtajk jye'y jetse'e dupuujm mejtsk je pi'k cobre meen. <sup>43</sup>Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk d̄uyaaxji jetse'e dunuujmi: —Tyúvam xa atse'e nva'añ jets nuyojk ya'a ve'e ya ayooova ku'aa'k ta'axtajk tudupum je yax jets ni ka'a ve'e nujom je viijnk jáyuda; <sup>44</sup>kux

je'eda, je'e je'e ve'e tudupamda juu' ve'e vinta'nuxjudup; ax ya ayooova, tats ya'a ve'e dupamkajxni je tyukjoojntykin.

**Ku je Jesús du'ava'ni jets kutókiyupe'e je maja tsaptajk**

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

**13** Ku ve'e je Jesús pyítsum vye'na jep maja tsaptujk, van'it tse'e nuto'k je y'ixpajkpa ña'muxji:

—iYak'ixpajkpa, ixu vintso ve'e ya tsaaj jets ya tajkta!

<sup>2</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji: —¿M'ixp ya'a ve'e ya mújit tajkta? Ni to'ka ya'a ve'e ya tsaaj kyoo'ktaannit nukavyet, nujom ya'a ve'e kyutokikajxnit.

**Je nuja'vin juu' ve'e jéjap ku ve'e je itakax tyáminit**

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

<sup>3</sup>Van'it tse'e ñajkxiti jem Olivos Kopk viindum. Jem tse'e je Jesús chuuna vye'na jem je maja tsaptajk myu'avinkojkm, van'it tse'e je Pedro maat je Santiago, je Juan jets je Andrés, je'e tse'e du'amotutúvidu je Jesús:

<sup>4</sup>—Vaajnjk aats to'k aaj vin'it ya'a ve'e jyátut ñáxut jets ti nuja'vints aatse'e njayépup pan vin'it ya'a ve'e tyónjut.

<sup>5</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi: —Yakkópkada ooy ku ve'e pan mnunvin'aa'njadat, <sup>6</sup>kux míndape'e numay je jayu juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jetse'e vya'andat: “Ats xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.” Ax numay tse'e yakvin'aa'ndat.

<sup>7</sup>Ax ku tse'e xmótudat jets je atso'oxe'e toojnup jets je atso'ox kats, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojadat, kux nupaamdúkani je'e ve'e jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut. Ax ka'anumts je'e ve'e jye'ya vye'nat je itakax, <sup>8</sup>kux najkxpe'e je jayu ñacho'oxpákjada to'k nación jets jado'k nación, to'k kutojkun jets jado'k kutojkun, jéjap tse'e je mákx oyx may viijn, jéjivap tse'e je yooj. Ve'em tse'e je tsaachpaatun du'ukva'anut.

<sup>9</sup>Mnay'íxjadaps miitse'eda, kux myakvóptape'e jep tsaptujkpta, myakvatsóvdap tse'e jeja je yakkutojkpa vyinkujkta kuxe'e ats xjaanchjávada. Jem tse'e je tuvakojsun xpámdat ats kajx. <sup>10</sup>Jajtyka'amáyupts je'e ve'e too'vajkp je oy kats je oy ayook vinxup to'k it to'k naxviijn. <sup>11</sup>Ax kuts miitse'e myakmátstat jetse'e myakje'yajadat jeja je yakkutojkpa vyinkujkta, ka'ats miitse'e too'vajkp xvinnáydat ti ve'e mkótstap, ni ka'a tse'e xpayo'oydat vintso ve'e m'atsóvdat, je'ets miitse'e mkótstap juu' ve'e myakmo'odap van'it, kux ka'a ve'e xkotsta vye'nat je m'avintso vinma'yunda, je Espíritu Santo ve'e kótsup miits kajxta. <sup>12</sup>Ñuxa'ainup tse'e je jayu je y'uts jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva, je ónuk tee', ñuxa'ainupts je'e ve'e je y'ónuk jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva, jets je ónuk, ñuxa'aidinuvaps je'e ve'e je tyee' je tyaak jetse'e y'oo'ktat kuxe'e ats xjaanchjávada. <sup>13</sup>Nujom tse'e je jayu mmu'ejkjidinit mmujot'ajnjidinit kuxe'e ats

xjaanchjávada. Ax pan pan tse'e dumuténiip je tsaachpaatun, je'e tse'e dujajejnpun je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

<sup>14</sup>Je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Daniel, je'e tse'e du'ava'ni je'e pane'e je kunuu'kx it duyakvintsa'kintókiyup. (Va'an duvinmótuvu pan pane'e nakakojtsp.) Ku miitse'e x'íxtat jets jem je'e ve'e y'it joma ve'e kyapaa'tyju, van'it tse'e pan pan jatye'e ve'nadap yaja judéait y'it jaat, va'an tse'e duke'ekta jetse'e ñajkxtat jem tonun viinn kopk viinn. <sup>15</sup>Jets pan pan jatye'e ve'nadap jem azotea ni'kxm, ka'a tse'e jep tyujkp y'uktajkidinit jetse'e ti duyakpítsumdat. <sup>16</sup>Pan pan jaty tse'e ve'niduvap jem kam jootm, ka'a tse'e dunuvimpíttat je vyit. <sup>17</sup>Ayooon je'e ve'e je jyootta je ta'axtajkta juu' ve'e kanuva'ajtsap ve'nadap van'it jets pan pan jatye'e yak'onuksitstup vye'nat! <sup>18</sup>Nutsapkotsta jetse'e ve'em kyatónjut ku ve'e je xox aats, <sup>19</sup>kux van'ite'e je jayu chaachpaa'ttat ve'em ax jo'n ni vin'itna ve'em kyatunju ku ve'e ya it choo'ntk jets uxyam paat, jetse'e ni je vin'ita ve'em kyoo'ktoojninit. <sup>20</sup>Ax ñupaajmtki tse'e je Maja Vintsán jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat. Pan kujyek xa ve'e je tsaachpaatun, ni pana tse'e kyatso'okut van'it. Ax ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat, yakkónapts je'e ve'e je jayu kajxta juu' ve'e vyinkoon.

<sup>21</sup>'Ax pan myaknuujmidup tse'e: "Ixta, uxyaja tse'e je Cristo",

ukpu “Ixta, uxxim tse'e je Cristo”, ka'a tse'e xjaanchjávadat. <sup>22</sup>Kux míndape'e juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jets juu' ve'e natyijjadap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, tyóndape'e je majin jets je mújit nuja'vin jetse'e je jayu dutukvin'aa'ndat, pan kuy'o'yixjada ve'e jetse'e dvin'aa'ndat pan pan jatye'e je Nte'yam vyinkoon. <sup>23</sup>Ax mnay'íxjadaps miitse'eda kux ta xa ats miitse'e ntukvinkótsada ku ve'e ka'anum ve'em tyunju kyatsju.

### Vintso je Cristo myiinnuvat

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

<sup>24</sup>'Ku ve'e ñaxut je tsaachpaatun, tun jatyi tse'e je aampa xaaj vyinkoo'tsat, ka'a tse'e je aampa po'o y'uk'aannuvat, <sup>25</sup>kustákadape'e je maatsa, jets je makkin juu' ve'e ya tsajmit it, xyituyo'oyuups je'e ve'e je Nte'yam. <sup>26</sup>Van'itts atse'e x'íxtat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, jets jem atse'e nkada'aky vínuts jootm ooy je kutojkun maat jets je majin maat. <sup>27</sup>Van'itts atse'e nkéxut je n'aangelestajk jetse'e duyaknay'amókajadat je jayu juu' atse'e nvinkoon vinxup to'k it to'k naxviijn jets je vaat joma ve'e ya tsajmit it kyukaxa.

<sup>28</sup>'Ixta je higo kup. Ku ve'e je y'axén y'a'onuk'taka jetse'e je y'aajy pyítsumnuva, mnuja'viduups miits je'e ve'e jets támani ve'e je xakopk. <sup>29</sup>Nay ve'empa tse'e ku ve'e x'íxtat jets toojnup kojtsjupe'e juu' atse'e nkajtsp, nujávadats jets támani je'e ve'e vye'nat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax. <sup>30</sup>Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujom ya'a

ve'e tyónjut kyótsjut namka'ana ve'e y'oo'kkáxta vye'nat je jáyuda juu' ve'e uxym joojntykidup.

<sup>31</sup>Káxup náxup tse'e ya tsajmit it jets ya naxviijnit it; ax ats je nkats je n'ayook, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapaa'náxut.

<sup>32</sup>'Ka'a tse'e je jayu dunujávada vin'ite'e je xaaj dupaa'tut ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, ni je aangelesa tse'e juu' ve'e jem tsapjootm, ni átsats je'e ve'e nkanuja'viva, ats, je Nte'yam je y'Onuk, je Dios Tee'ji ve'e dunuja'vip.

<sup>33</sup>'Nay'íxjada, nakyujoojntykajada, tsapkotsta, kux ka'a ve'e ti nuja'vin vin'it atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

<sup>34</sup>Ve'em xa atse'e nmiinnuvat ax jo'n to'k je kutajk juu' ve'e jékum najkxp jetse'e je tyajk dumasa'ak, je tyoompatajk dutukkataka ti ve'e nuto'k jaty tyóndap, jetse'e je y'ix'ijtpa dutukpava'añ jetse'e ñakyujoojntykajat.

<sup>35</sup>Nakyujoojntykajada miits, kux ka'a ve'e xnujávada vin'it atse'e nmiinnuvat. Ve'emts atse'e nmiinnuvat ax jo'n to'k je kutajk ku ve'e jye'yni tánani, ukpu tso'm jo'n, ukpu je tseev ayaaxp, ukpu ku ve'e ya it jyjatukuvaanni.

<sup>36</sup>Nakyujoojntykajada, ve'emts ats miitse'e manaxy nkapaa'ttat ku atse'e tun to'mayji nmiinnuvat.

<sup>37</sup>Juu'ts ats miitse'e nvaajnjidup, anañujoma je jayu kajxpatats je'e ve'e, nakyujoojntykajada.

### Ku je israeejlit jayu dukojtsmojkti jetse'e je Jesús dumátstat

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

**14** Jamejtsxaaj tse'e dukapaa'ty vye'na je pascua xaaj,

van'it ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat. Ax y'ixtidup tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk vintso ve'e je Jesús dumátstat je taay maat jetse'e duyakjay'oo'kjadat. <sup>2</sup>Jetse'e ñavya'anjada:

—Ka'a tse'e nmajtsumdat ku ve'e je xaaj tyunju vye'nat kux ku ve'e je numay jayu yoojmuktat y'ajxuktat.

**To'k je ta'axtajk dupaajmji je pa'ajk xoo'kpa naaj je Jesús**

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

<sup>3</sup>Jem tse'e betániait kyajpun kajxm je Jesús vye'na jem je Simón tyak'am, je'e juu' ve'e leprapajkjup y'ijit. Kaayp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e jye'y to'k je ta'axtajk maat to'k je poo'p tsaaj apajkin juu' ve'e tum je nardo pa'ajk xoo'kpa naaj dumaat juu' ve'e tsóvax aa'k. Van'it tse'e dupu'uj je poo'p tsaaj apajkin jetse'e je Jesús dutukxakteejmukkujx. <sup>4</sup>Ax jem tse'e je jayu juu' ve'e duko'oyja'vidu juu' je'e ve'e tyoon, jetse'e ñavyaajnjidi:

—¿Tyajxts ya'a ve'e koojyji duyakvintoki ya pa'ajk xoo'kpa naaj? <sup>5</sup>Kuyaktaa'k xa ya'a ve'e ax jo'n je meen juu' ve'e to'k joojnt numutún jetse'e je ayoova jayu yakmooynit.

Ax myujotma'ttu tse'e je ta'axtajk.

<sup>6</sup>Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Maso'okta. ¿Tyajxse'e xvinnama'yunmo'oda ya ta'axtajk? Oy xa je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e tuxtuujnja. <sup>7</sup>M'ittap xa miitse'e xa'ma maat je ayoova jayu, jets pan vin'ite'e xtsokta, m'o'yixjadap

tse'e jetse'e oy xtoojnjadat; ax ka'ats atse'e xa'ma n'uk'ijtnit miits maatta. <sup>8</sup>Ta ve'e ya ta'axtajk dutún vinxupe'e tuy'o'yixju, ta ya'a ve'e myin jets atse'e tuxtuknutem ya pa'ajk xoo'kpa naaj ats je nnunaxtajkin. <sup>9</sup>Tyúvam xa atse'e nva'añ jets pan joma ve'e yaktukka'amáy je oy kats je oy ayook vinxup to'k it to'k naxviijn, yakkajtspaps je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e ya ta'axtajk tuxtuujnja, ve'em tse'e yaktukjaa'myejtsnit.

**Ku je Judas maat je tee'tajk je vyintsanda dukojtsmojkti**

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

<sup>10</sup>Van'it tse'e ñujkx je Judas Iscariote, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu, je'e tse'e ojts dumaatnakyótsjada je tee'tajk je vyintsanda pan vintso ve'e dupámüt je Jesús jem je'e kya'mda. <sup>11</sup>Ku ve'e je tee'tajk je vyintsán du'amotunajxti, ooy tse'e tyunxoojntkti jetse'e dutukvinva'nidi jets myo'odape'e je meen. Van'it tse'e je Judas du'ixti'ukvaajñ vintso ve'e y'óyat jetse'e je Jesús dupámüt jem je'e kya'mda.

**Je Maja Vintsán je y'a'ox**

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23;

Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

<sup>12</sup>Ku ve'e je muto'k xaaj dupaaty ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat jetse'e yakju'kx je carnero juu' ve'e yak'oo'ktup pascua xaaj, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:



—¿Jómase'e xtsak jets  
aatse'e najkx nyak'oya jetse'e  
nyaknajxumdat je pascua xaaj a'ox?

<sup>13</sup>Van'it tse'e je Jesús numejtsk  
je y'ixpajkpatajk dukejx jetse'e  
dunuujmi:

—Najkxta jem kajpun kajxm. Jem  
tse'e xmaatnavyaa'tjadat to'k je  
yaa'tyajk juu' ve'e to'k tsiv je naaj  
dupavijtsp. Je'e tse'e mpanajkxtap.  
<sup>14</sup>Pan joma tujkts je'e ve'e tyaka,  
naajmada je kutajk: “Je Yak'ixpajkpa  
ve'e vaamp: ¿Joma ve'e je it  
joma atse'e ntukmaatnyaknátat je  
n'ixpajkpatajk je pascua xaaj a'ox?”  
<sup>15</sup>Van'it tse'e mtuk'ixjadat to'k je  
maja cuarto juu' ve'e jep mumejtsk  
nukavyet kujxp, joma ve'e pu'uk  
avaada. Jep tse'e x'apaamdukadat  
je a'ox.

<sup>16</sup>Van'it tse'e je y'ixpajkpa ñajkxti  
jetse'e jye'ydi jem kajpun kajxm,  
jetse'e dupaatti ax jo'n je Jesús  
ñamuxjidi. Jetse'e du'apaajmtkidi je  
pascua xaaj a'ox.

<sup>17</sup>Ku ve'e je it cho'oini, van'it tse'e  
je Jesús jye'y maat je ñumakmejtsk  
ixpajkpatajk. <sup>18</sup>Van'it tse'e y'ajxtkti  
kaayva. Kaaydup tse'e vye'nada,  
van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets  
nuto'ke'e miitsta juu' ve'e uxyam  
je kya'aj dupaamp yam plato jootm  
ats maat, je'ets je'e ve'e juu' atse'e  
xpámup jem je jayu kya'm juu'  
atse'e xtso'oxpajktup.

<sup>19</sup>Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk  
chaachvinmapyajkti jetse'e to'k  
jado'k je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Ats je'e vine'e?

<sup>20</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Juu' ve'e numakmejtsk miitsta,  
nuto'kts je'e ve'e juu' atse'e xpámup

jem je jayu kya'm juu' atse'e  
xtso'oxpajktup, nmaatkaaypts  
ats je'e ve'e uxyam. <sup>21</sup>Ax je'emts  
atse'e mpanujkxp je too' juu' ve'e  
javyet ijtp ats kajx jep Kunuu'kx  
Jatyán kujxp, ats, je Jayu Juu'  
ve'e Nupaamduka Ijtp. iAx ayoots  
je'e ve'e je jyoot je jayu juu' atse'e  
xpámup jem je jayu kya'm juu'  
atse'e xtso'oxpajktup! Nuyojk oy  
tse'e kuy'ijtxji je jayu ku ve'e  
kukyake'x.

<sup>22</sup>Kaaydup tse'e vye'nada, jetse'e  
je Jesús je tsapkaaky dukaajn,  
je Nte'yam dukukojsji, jetse'e  
dutojkva'kxy, jetse'e dumoojy je  
y'ixpajkpatajk, van'it tse'e vyaajñ:  
—Ya'a je'e ve'e ats je nni'kx je  
nkokp.

<sup>23</sup>Van'it tse'e dukoompa je  
tuk'a'ooguin, jetse'e je Nte'yam  
dukukojsji, jetse'e dumoojy je  
y'ixpajkpatajk. Ax anañujómats  
je'e ve'e du'ookti. <sup>24</sup>Van'it tse'e  
dunuujmidi:

—Ya'a je'e ve'e ats je nnuu'pun.  
Kux ku atse'e n'oo'kut,  
nyaktaajnjadapts ats miitse'e  
je nam kojstán. Je numay jayu  
atse'e nku'oo'kap. <sup>25</sup>Tyúvam xa ats  
miitse'e nnaajmada jets ka'a atse'e  
n'uk'looknit je tsaaydum pa'ajk naaj,  
van'itnume'e ku atse'e n'oo'kut je  
ñam je'e jem je Nte'yam kyutojkun  
jootm.

**Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro  
ve'e kanatyukpákjup**

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

<sup>26</sup>Van'it tse'e to'k je uv du'aavdi  
jetse'e ñajkxti jem Olivos Kopk  
viindum. <sup>27</sup>Van'it tse'e je Jesús je  
y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Nujom xa ats miitse'e xmaso'oktat uxyam ya tsooj, kux jidü'ume'e javyet y'it jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Nyak'oo'kup xa ats'e je carnero vinténiva jetse'e je carnero y'anomva'kxtat.”<sup>28</sup> Ax kuts ats'e je njoointykpajknuvat, najkxupts ats'e je jem galiléait y'it jootm; ux'ookts miitse'e je jem mje'yadat.

<sup>29</sup> Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Mjamaso'okjada ve'e anañujoma, ka'ats ats miitse'e nmaso'okut.

<sup>30</sup> Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnuujma jets uxyam ya tsooj, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat mejtsk nax, mutoojk náxipts ats miitse'e xkanatyukpukju vye'nat.

<sup>31</sup> Ax nuyojk makk tse'e je Pedro jyaa'kvaajñ:

—Kunja'aa'k xa ats'e mits maat, ka'ats ats miitse'e nkanatyukpákjut.

Tum ve'em tse'e vyaanduva nujom je myu'ixpajkpatajk.

### **Ku je Jesús chapkajts jep Getsemaní**

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

<sup>32</sup> Je'ydu tse'e joma ve'e je it duxaaja Getsemaní, jetse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tsaanada yaja namvaat ats'e najkx ntsapkats.

<sup>33</sup> Van'it tse'e duvaajv je Pedro maat je Santiago jets Juan. Van'it tse'e je Jesús chaachvinmapyujk jetse'e ooj tyunnavyinma'yunmoojyji.

<sup>34</sup> Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tsaachvinmaayp tse'e ats ya njoot ya nja'vin oo'kun am paat. Tanda yaja jets nakyujoojntykajada.

<sup>35</sup> Van'it tse'e je Jesús javee'n jyaa'knujkx jetse'e je vyiijn

je y'aaj dutukpaaty je naax, jetse'e je Nte'yam dumunoo'kxtk pan kuy'óyame'e jetse'e kukyatsaachpaa'ty.<sup>36</sup> Jidü'um tse'e chapkajts:

—Tata, nujom xa mitse'e juu' jaty m'o'yixkúxju, kadi xyakjaty jets ats'e xtukkada'akut ya tsaachpaatun; ax ka je'ep tse'e mtónup juu' ats'e ntsajkp, je'e ve'e mtónup juu' mitse'e mtsajkp.

<sup>37</sup> Van'it tse'e je Jesús vyimpijt joma ve'e je y'ixpajkpatajk; maadup tse'e dupaatti. Van'it tse'e je Pedro dunuujmi:

—Simón, ¿mmaap mits je'e ve'e? ¿Ka'a ve'e tum'o'yixju jetse'e otyok hora joojntyk kum'it?

<sup>38</sup> Nakyujoojntykajada jets tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp. Je jayu je jyoot je jya'vin, chajkpts je'e ve'e jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ax ayonuktákats je'e ve'e je jayu je ñi'kx je kyopk.

<sup>39</sup> Van'it tse'e je Jesús ñajkxnuva tsapkojtspa, nay vanxúpjyam tse'e chapkajts.<sup>40</sup> Ku ve'e vyimpijtnuva, maadupjyam tse'e dupaattinuva jado'k nax kux makke'e je tsooj tyumpaattjidini. Ax ka'a tse'e dunuujávada vintso ve'e du'atsóvdat.<sup>41</sup> Van'it tse'e ñajkxnuva tsapkojtspa mutoojk nax. Ku ve'e vyimpijtnuva, van'it tse'e dunuujmidinuva:

—¿Mmaadup mpoo'kxtupna ve'e? Ta xa ve'e je tiempo dupaatni jets ats'e nyakpámüt jem je tókinax jayu kyá'mda, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.<sup>42</sup> Pojtukta jets duja'mda. Jeja xa ve'e myejtsni juu' ats'e xpámup jem je jayu kyá'mda juu' ats'e xtso'oxpajktup.

### Ku je Jesús yakmajch

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

<sup>43</sup>Kojtspna tse'e je Jesús vye'na ku ve'e je Judas jye'y, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu. Ax je'e maat tse'e numay je jayu je yajkxy tsojx maat jets je kup maat; je tee'tajk je vyintsanda, je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, maat je israeejlit je myújit jáyuda, je'ets je'e ve'e kejxjudup. <sup>44</sup>Je Judas juu' ve'e je Jesús jem je jayu kya'm dupaamnup, myooydu tse'e je nuja'vin vintso ve'e dunujávatat pan pan je'e ve'e je Jesús, ax ve'em tse'e dutónut ax jo'n je jayu je myujayu ooy dutuntsak. Jidu'um tse'e dunuujmi:

—Pan pants atse'e ntsuu'kxp, je'ets je'e ve'e, matsta jets yaknajkxta. Ooy tse'e xtun'íxtat ku ve'e mkakekva'atsjadat.

<sup>45</sup>Kojtspna tse'e je Judas vye'na, van'it tse'e je Jesús dunuje'y jetse'e dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa.

Van'it tse'e dutsuu'kx. <sup>46</sup>Van'it tse'e je Jesús yakmajch.

<sup>47</sup>Van'it tse'e to'k juu' ve'e jem ténip, je'e tse'e duyakpítsum je yajkxy tsojx jetse'e dukuspojxji to'k ado'om je tyaatsk juu' ve'e dutoojnjp je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta.

<sup>48</sup>Van'it tse'e je Jesús je jayu dunuujmidi:

—¿Ve'em ats miitse'e xnuminda je yajkxy tsojx maat jets je kup maat, jets atse'e xmátstat ax jo'n atse'e je mee'tspa kun'ijt? <sup>49</sup>Jóvum xaaj xa atse'e tun'it miits maatta ku atse'e je jayu tunyak'ixpuk jep maja

tsaptujkp, ka'ats atse'e xmajtsti van'it. Je'e kajxts ya'a ve'e jidu'um jyaty jetse'e tyónjut kyótsjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp.

<sup>50</sup>Van'it tse'e to'k ka'ajyji je y'ixpajkpatajk kyukeekjidi, naaydum tse'e duyaktaandi.

To'k je mootsk ónuk juu' ve'e keeknu

<sup>51</sup>Ax jem tse'e vye'na to'k je mootsk ónuk juu' ve'e je Jesús dupa'ux'ookip, je sávana kakvapji, jetse'e yakmajch. <sup>52</sup>Van'itts je'e ve'e dumasak je sávana jetse'e kyeek nuva'ajts axva'ajts.

### Ku je Jesús dūvinteni pan pan jatye'e dūnumájidup jep tsaptujkp

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

<sup>53</sup>Van'it tse'e duyaknajkxti je Jesús joma ve'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. Jetse'e ñay'amojkikajxjidi je tee'tajk je vyintsanda, je israeejlit je myújit jáyuda, maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta. <sup>54</sup>Jékum tse'e je Pedro pya'ux'ookaja. Paje'yjuts je'e ve'e je Pedro jep je tee' tyaagujkp, je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. Van'it tse'e je Pedro y'ajxtk xaampa maat je tsaptakmutoompatajk.

<sup>55</sup>Je tee'tajk je vyintsanda maat nujom pan pan jatye'e dūnumájidup jep tsaptujkp, y'íxtidufts je'e ve'e vintso ve'e je Jesús duyakjay'oo'kjadat. Ax ka'a tse'e dumutaayvaa'tta. <sup>56</sup>Numay tse'e y'ijtti pan pan jatye'e je Jesús dunuvampejtту, ax ka'a tse'e ñay'akeegaja juu' ve'e kyojtstup

to'k jado'k. <sup>57</sup>Ax jem tse'e juu' ve'e ténidup jetse'e je Jesús dunuvampejtti jidu'um:

<sup>58</sup>—Nmotu xa aatse'e ku ve'e jidu'um vya'añ: “Nyakkutókiyup xa ats ya'a ve'e ya maja tsaptajk juu' ve'e jayu pum; toojk xaajts atse'e mpaamnuvat juu' ve'e ka jayu púmap.”

<sup>59</sup>Ax ni ve'ema tse'e kyanay'akeegaja juu' ve'e kyojstsup.

<sup>60</sup>Van'it tse'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e teni jeja je jayu vyinkujk jetse'e du'amotutúvi je Jesús:

—¿Ni vinxupa tse'e mkah'atsav? ¿Vintso tse'e mkanakyukatsju ku ve'e myaknu'aa'na?

<sup>61</sup>Ax ama'at tse'e je Jesús tyaañ, ni vinxupa ve'e kyah'atsaajv. Van'it tse'e je tee' y'amotutúvjinuva:

—¿Mits je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je Kunuu'kx Nte'yam je y'Onuk?

<sup>62</sup>Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv: —Je'e xa atse'e, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp. M'íxtapts miitse'e ku atse'e ntsaanat jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, je'e juu' ve'e nujom dúka'mikajxp, x'íxtuvapts ats miitse'e ku atse'e jem tsapjootm nkada'akut jem vínuts jootm.

<sup>63</sup>Van'it tse'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e je vyit natyuknúkaa'tsvaatsju, je'e ve'e duyaknúke'xnatajkip jets kyoyja'vipe'e, jetse'e vyaajñ:

—¿Tyajxts uu'me'e njaa'ktsojkmudat pane'e du'ixtu dumótudu juu' ve'e tyoon kyojts ka óyap? <sup>64</sup>Ta xa ve'e

x'amotunaxta vintso ve'e je Nte'yam dūvinkojtspét. ¿Vintsose'e xpayo'oyda?

Ax nujomda tse'e je oo'kun je Jesús dutuknuva'nidi.

<sup>65</sup>Van'it tse'e dunutsójidi jetse'e dūvintsoomdi, jetse'e dutsii'kti, jetse'e dunuujmidi:

—Nukótsuts n'it pane'e tumtsii'kju. Van'it tse'e je tsaptakmutoompatajk vyimpa'kxjidi jyapa'kxjidi.

### Ku je Pedro dukanatyukpajkji je Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62;

Jn. 18.15-18, 25-29)

<sup>66</sup>Ax ava't tso tse'e je Pedro vye'na jep taagujk, jetse'e to'k je jajtspa ñuje'yji, je tee'ts je'e ve'e jyajtsjip vye'na juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, <sup>67</sup>jetse'e du'ix jets jeme'e je Pedro dumaatxámy je tsaptakmutoompatajkta. Ku ve'e dūvin'ix, van'it tse'e dunuujmi:

—Mmaatvítppap xa mits ya'a ve'e tuy'it ya Jesús, ya nazarétit jayu.

<sup>68</sup>Van'it tse'e je Pedro dukanatyukpajkji. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e n'ixa, ni ka'ats atse'e nnujava pan ti mitse'e mkajtsp.

Van'it tse'e je Pedro ñujkx joma ve'e je zaguán, jetse'e je na'atseev y'ayaaxy. <sup>69</sup>Van'it tse'e je jajtspa je Pedro du'íxnuva jetse'e dunuujmi je jáyuda juu' ve'e jep ve'nidup:

—Je'e xa ya'a ve'e nuto'k juu' ve'e xi Jesús dumaatvítppap tuy'it.

<sup>70</sup>Van'it tse'e je Pedro je Jesús dukanatyukpajkjinuva. Jetse'e

ve'e'n je it ñajxy jetse'e je'e juu'  
ve'e jep ténidup, je'e tse'e  
dunuujmikojtinuva je Pedro:

—Tyúvam xa ve'e jets ya'a jyáyuva  
mitse'e kux galiléait jayu mitse'e,  
nay ve'em tse'e je mkojtsun.

<sup>71</sup>Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Y'ixp xa ve'e je Nte'yam jets ka'a  
atse'e ntaaya. Ñuja'vinupts je'e ve'e  
jets ko'oy nukotsa atse'e ntaannit  
pan ka'a atse'e tyuva juu' nkats.  
Ka'a xa ats ya'a ve'e xi jayu n'ixa  
juu' miitse'e mtijtup.

<sup>72</sup>Van'it tse'e mumejtsk nax je  
na'atseev y'ayaaxy. Van'it tse'e  
je Pedro dujaa'myejts vintso ve'e  
je Jesús ña'muxji ku ve'e vyaajñ:  
“Ka'anum tse'e je na'atseev y'aya'axy  
vye'nat mejtsk nax, mutoojk  
náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju  
vye'nat.” Ax je'e tse'e je Pedro  
vyinmaay jetse'e yaaxy.

### Ku je Jesús je Pilato dūvinteni

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

**15** Ax tun japyji tse'e je tee'tajk  
je vyintsanda dukojtsmojkti  
maat je israeejlit je myújit jáyuda  
jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta  
jets nujom juu' ve'e dunumájidup  
jep tsaptujkp. Van'it tse'e je Jesús  
tsum duyaknajkxti jetse'e jem  
je Pilato kya'm dupaamdi. <sup>2</sup>Van'it  
tse'e je Pilato du'amotutúvi je Jesús:

—¿Mitse'e je Israeejlit Jayu  
Yakkutojkpa?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n  
tuxkats.

<sup>3</sup>Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsán  
ñuxa'ajjidi jetse'e ñuvampejtjidi  
may viijn. <sup>4</sup>Van'it tse'e je Pilato je  
Jesús du'amotutúvinuva:

—¿Ni vinxupa ve'e mkah'atsav?  
Ixu vinxupji ti jaty myaktuknuxa'aa.

<sup>5</sup>Ax ka'a tse'e je Jesús  
jyaa'k'atsaajv, je'e kajx tse'e je  
Pilato atuva atoki tyaanni.

### Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

<sup>6</sup>Ax vimpaascua xaaj tse'e  
je Pilato dumasalak y'ijit to'k  
je poxuntakjayu, jyapana pan  
pane'e je jayu y'amótudup. <sup>7</sup>Jep  
tse'e vye'na poxuntujkp to'k je  
jayu juu' ve'e Barrabás duxaaj  
maat je myujatyoo'da, je'e kajx  
ku ve'e je jayu duyak'oo'kti ku  
ve'e dunupojtyukti je yakkutojkpa.  
<sup>8</sup>Van'it tse'e je numay jayu je Pilato  
dunuje'ydi jetse'e du'amótudi  
jetse'e dutónut juu' ve'e tyuump  
vinjoojnt. <sup>9</sup>Van'it tse'e je Pilato je  
numay jayu du'amotutúvi:

—¿Mtsojktupe'e jets ats miitse'e  
nmasookjadat ya Israeejlit Jayu  
Yakkutojkpa?

<sup>10</sup>Je'e kajxts je'e ve'e ve'em  
vyaajñ kux je Jesuuse'e  
myaso'okuvaampy, ñuja'vip je'e  
ve'e jets je ejkun kajxe'e je tee'tajk  
je vyintsán dupaamdi je Jesús  
jem je'e kya'm. <sup>11</sup>Ax je tee'tajk  
je vyintsanda tse'e du'akojtsidu  
je numay jayu jets ñojk'óye'e  
du'amótudat jetse'e je Barrabás  
yakmasookjadat. <sup>12</sup>Van'it tse'e je  
Pilato y'amotutúvinuva:

—¿Ax vintso tse'e xtsokta jets  
atse'e ntónut maat je'e juu' ve'e  
mtijtup Israeejlit Jayu Yakkutojkpa?

<sup>13</sup>Van'it tse'e y'aa'mitaakti:

—iYakcruuzpétu!

<sup>14</sup>Van'it tse'e je Pilato je numay  
jayu dunuujmi:

—¿Tyajxse'e? ¿Ti ka óyap ya'a ve'e tudutún?

Van'it tse'e je numay jayu tyunjaa'k'aa'mitaaktinuva:

—iYakcruuzpétu!

<sup>15</sup>Kux tse'e je Pilato oy ñaajktanuva'añju maat je numay jayu, je'e kajx tse'e je Barrabás dumasaak. Van'it tse'e je Jesús duyakjavoyjpi maat je po'ó vojpun je pojxun japtsum, jetse'e je jyayu dutukkatajki jetse'e duyakcruuzpéttat.

<sup>16</sup>Van'it tse'e je tojpatajk je Jesús duyaknajkxti jeja jado'k tujk joma ve'e ñamyáyjada, jetse'e duyaxmojkajxti je tojpatajk juu' jatye'e jem ve'nidu. <sup>17</sup>Van'it tse'e je tso'ojmk vit dutukxoxti je Jesús, jetse'e to'k je ápit ta'aky dupaamdi je corona jo'n, jetse'e dutukxakjeejnukti jem je Jesús kyuvajkm. Ve'em tse'e dujatijti jets vyintsá'kidupe'e je yakkutojkpa. <sup>18</sup>Van'it tse'e jidu'um dukojtspo'o'kxti:

—iYakmaja mitse'e m'ijtnit, Israeejlit Jayu Yakkutojkpa!

<sup>19</sup>Jetse'e dutukxakjo'pukti to'k je kapy jetse'e dunútsójidi, jetse'e dūvinkoxkténidi. <sup>20</sup>Ax ku tse'e dūnuxikkajxti dutukxikkajxti, van'it tse'e dupajkjidini je tso'ojmk vit jetse'e dutukxoxtini je vyítam. Van'it tse'e duyaknajkxti cruuzpejtpa.

### Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

<sup>21</sup>Jeja tse'e too' aajy vye'nada, van'it tse'e to'k je jayu jem ñajxy, jeme'e kam jootm chaa'n, Simón je'e ve'e xyaaj, ciréneit

jayu, je Alejandro jets je Rufo je tyee'. Je'e tse'e y'akee'yidu jetse'e dupakaajyat je Jesús je cryuuz.

<sup>22</sup>Van'it tse'e je Jesús duyaknajkxti joma ve'e je it duxaaja Gólgota. (Jidu'umts je'e ve'e kyatsapítsum je Gólgota, Kuxútum.) <sup>23</sup>Van'it tse'e dumooydi je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e je tsoojy dumaat jetse'e dukamakkjávat je tsaachto'nun; ax ka'a tse'e je Jesús du'uuk. <sup>24</sup>Távani tse'e duyakcruuzpétta vye'na, van'it tse'e je tojpatajk duyakva'kxti je Jesús je vyit; ñukoo'yidupe'e jetse'e du'ixtat pan juu' ve'e tukkada'akjadap nuto'k jaty.

<sup>25</sup>Taaxtojtuk yaaxp tse'e vye'na ku ve'e je Jesús duyakcruuzpejtti.

<sup>26</sup>Van'it tse'e dupaamdi to'k je jatyán juu' ve'e du'ava'nip pan ti ve'e kyuvejtp. Jidu'um tse'e je jatyán vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.”

<sup>27</sup>Yakcruuzpejttuva tse'e je'e maat numejtsk je mee'tspa, to'k jeja y'aka'yun pa'ayi jets jado'k jeja y'anajapa'ayi. <sup>28</sup>Van'it tse'e tyoojnji je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp: “Ve'eme'e yakpuujm ax jo'n je maja tokin kudutuujn.” Jidu'um tse'e vya'añ.

<sup>29</sup>Jets pan pan jatye'e najxtu, je'e tse'e je Jesús dūvinkojtspejtup jetse'e je kyuvajk dūvivuyo'oyda, jetse'e dūnuujmidi:

—¿Ka mítsape'e mtunvaan jets myakkutókiyupe'e je Nte'yam je myaja tsaptajk jetse'e toojk xaaj xpaamnuvat? <sup>30</sup>Naajksot'okjuts n'it jets vánuku jem cruz kajxm.

<sup>31</sup>Nuxiikjūduva tukxiikjūduva tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat

je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk.  
Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—Yaktsook xa ya'a ve'e je viijnk jayu; ka'a tse'e y'o'yixju jetse'e viinm ñaajtso'okjut. <sup>32</sup>Ya'a juu' ve'e natyijjup Cristo, je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa, va'an ya'a dunaajkváñukju jem cruz kajxm jets aatse'e n'íxut, van'itts aatse'e njaanchjávát —jidu'um tse'e ñavyaajnidi.

Je'e paat tse'e vinkojtspejtjuduva juu' ve'e je Jesús myaatcruuzpejttu.

### Ku je Jesús y'oo'kni

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

<sup>33</sup>Ku ve'e kujk xaaj dupaaty, van'it tse'e nujom je it je naax kyoo'tsi. Toojk yaaxp paat tse'e y'íjt koo'ts. <sup>34</sup>Toojk yaaxp tse'e vye'na jetse'e makk je Jesús kyajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (Ax jidu'umts ya'a ve'e kyatsapítsum, ats je nNte'yam, ats je nNte'yam, ¿tyajxts ats mitse'e xmasá'ak?)

<sup>35</sup>Jem tse'e vye'nada juu' ve'e du'amotunajxtu, je'e tse'e vaandu: —Mótuda, je Elíastam xa ve'e yaaxjip.

<sup>36</sup>Van'it tse'e nuto'k ñuujm jetse'e ojts to'k je tukna'oktaatsun duyakxaa'k maat je tsaaydum pa'ajk na'ook, jetse'e dupuujm jem kapy jajm, jetse'e dutuk'atiji jetse'e je Jesús dvinxoo'tsut. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Va'an du'íxumda pan miimpe'e je Elías yakváñukju.

<sup>37</sup>Van'it tse'e je Jesús makk kyajts jetse'e je jya'vin tyukvaatsji. <sup>38</sup>Je atatyok juu' ve'e jep maja tsaptujk tuk'atatyuk je it juu' ve'e

je kunoo'kxun munuyojk dumaat, viinm tse'e kyaa'tsva'kxy kakojk, ayojk ava't. <sup>39</sup>Ax jem tse'e je Jesús vyinténaja vye'na to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk. Ku ve'e je tojpatajk je vyintsán du'ix vintso ve'e je Jesús makk kyajts jetse'e y'aa'k, van'it tse'e vyaajñ:

—Tyúvamdám xa ve'e jets je Nte'yam ya'a ve'e je y'Onuk tuy'it.

<sup>40</sup>Ax jem tse'e vye'niduva je ta'axtajk juu' ve'e jékum jaty taandu jetse'e du'ixti juu' ve'e toojnju kojtsju. Jem tse'e je María Magdalena jets je Salomé, jempa tse'e je María juu' ve'e je mootsk Santiago jets je José je tyaak. <sup>41</sup>Ax ya'a tse'e dupanajkxtu je Jesús ku ve'e jem Galilea vye'na jetse'e je putajkin dumooydi. Je'e maat tse'e numay je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús dumaatvimpejttu jem jerusaleenit kyajpun kajxm.

### Ku je Jesús ñaxtajki

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

<sup>42</sup>Tánani tse'e je it vye'na ku ve'e je poo'kxtkun xaaj du'apaajmtkidini, <sup>43</sup>van'it tse'e je José je jyooot je jya'vin dumakkpuujm jetse'e ojts du'ix je Pilato jetse'e du'amotu je Jesús je ñi'kx je kyopk. Arimatéait jayu je'e ve'e y'íjt je José, vintsa'kijidup je'e ve'e y'íjt je jayu juu' ve'e dunumájiduvap jep tsaptujk, je'e tse'e du'a'ixpa ku ve'e je jayu y'íjttinit jem je Nte'yam y'am kya'm. <sup>44</sup>Atuva atoki tse'e je Pilato dutuktaajñ ku ve'e dumotu jets ta ve'e je Jesús y'aa'k. Van'it tse'e dyaaxji je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je

tojpatajk jetse'e du'amotutuvi pan ve'emame'e. <sup>45</sup>Ku ve'e du'vaajnji, van'it tse'e je Pilato duyakajty jetse'e je José duyaktsoo'nnit je Jesús je ñi'kx je kyopk. <sup>46</sup>Van'it tse'e je José dujoojy to'k je maja vit, jetse'e duyakvajntkni jem cruz kajxm je Jesús je ñi'kx je kyopk. Van'it tse'e dutukvimpittni je vit, jetse'e dupuujm jep jótup juu' ve'e púmani ve'nip jep tsajaatp. Van'it tse'e to'k je tsaj juu' ve'e va'ajts maj, je'e tse'e tyuk'akaaynu je jot aak. <sup>47</sup>Y'ixtu tse'e joma ve'e je Jesús je ñi'kx je kyopk yakpuujm je María Magdalena jets je María juu' ve'e je José je tyaak.

**Ku je Jesús jyoojntykpajknuva**

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

**16** Ax ku tse'e je poo'kxtkun xaaj ñajxy, van'it tse'e je pa'ajk xoo'kpa dujoojy je María Magdalena, je Salomé, jets je María juu' ve'e je Santiago je tyaak. Je'e tse'e jyoojydu jetse'e najkx dupaajmjada je Jesús je ñi'kx je kyopk. <sup>2</sup>Domingo tse'e vye'na, muto'k xaaj je semana, van'it tse'e jye'ydi japyji joma ve'e je jot, távani ve'e je xaaj pyísum vye'na, <sup>3</sup>jetse'e ñavyaajnjidi:

—¿Pants vine'e duyakke'ekup je tsaj juu' ve'e je jot y'akaajjyup?

<sup>4</sup>Ax ku tse'e y'ixukti, van'it tse'e du'ixti jets yakke'ekani ve'e je tsaj juu' ve'e va'ajts maj. <sup>5</sup>Ku ve'e tyajkidi jep jótup, van'it tse'e jep du'ixti to'k je ángeles chuuna jeja aka'yun pa'ayi, poo'p xax, yan vítax. Jetse'e cha'kidi.

<sup>6</sup>Ax van'it tse'e je ángeles ña'muxjidi:

—Kadi mtsa'agada. Je Jesús xa miitse'e m'íxtidup, je nazarétit

jayu juu' ve'e cruuzpejt. Ta tse'e jyoojntykpajknuva, ka'a xa je'e ve'e yaja pan. Ixta je it joma ve'e yakpuujm. <sup>7</sup>Ax najkxuts xnaajmada je Pedro jets je viijnk ixpajkpatajk: “Najkxup xa ve'e je Jesús jem Galilea; ux'ookts miitse'e jem mjelyadat. Jem tse'e x'íxtat ax jo'n myaknuujmidi” —jidu'um tse'e je ángeles vyaajñ.

<sup>8</sup>Ax jatyji tse'e je ta'axtajk pyísumdi jetse'e noomp choo'ndi joma ve'e je jot, kux tsal'kidupe'e jetse'e atuva atoki tyaandi. Ax ka'a tse'e dupanvaajnjidi kux tsal'kidu ve'e.

**Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja je María Magdalena vyinkujk**

(Jn. 20.11-18)

<sup>9</sup>Muto'k xaaj tse'e je semana vye'na, jetse'e je Jesús jyoojntykpajknuva japyji, jetse'e mutoo'vajkp yak'ixji je María Magdalena, juu' ve'e yakpítsumuxjini nuvuxtojtuk je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxm. <sup>10</sup>Van'it tse'e je ta'axtajk ñujkx jetse'e dutuknuja'vidi pan pan jatye'e je Jesús myaatvítu, pane'e ve'nidup yaaxtup tsaachvinmaaydup. <sup>11</sup>Ku ve'e dumótudi jets ta ve'e jyoojntykpajknuva je Jesús jets távani ve'e je María y'ixjinuva, ka'a tse'e dujaanchja'vidi.

**Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja numejtsk je y'ixpajkpa vyinkujkta**

(Lc. 24.13-35)

<sup>12</sup>Ux'ook tse'e je Jesús ñaajknuke'xnatajkijinuva, ka ve'emape'e je ñi'kx je kyopk y'ixuva ax jo'n y'ixuva y'ijit ku ve'e



ñaa<sup>1</sup>jknu<sup>2</sup>ke'x<sup>3</sup>nat<sup>4</sup>aj<sup>5</sup>kij<sup>6</sup>i je<sup>7</sup> je<sup>8</sup> María Magdalena vy<sup>9</sup>inkuj<sup>10</sup>k. Je<sup>11</sup>'e tse<sup>12</sup>'e íx<sup>13</sup>judu je<sup>14</sup> too' aajy n<sup>15</sup>umej<sup>16</sup>tsk je<sup>17</sup> jayu juu' ve'e tsoo'ndu jem Jerusalén. <sup>13</sup>Van'it tse'e vyimp<sup>18</sup>ij<sup>19</sup>t<sup>20</sup>ti jetse'e du<sup>21</sup>vaaj<sup>22</sup>n<sup>23</sup>jidi je<sup>24</sup> jáyuda juu' ve'e je Jesús my<sup>25</sup>aat<sup>26</sup>vít<sup>27</sup>tu. Ax ni je'e tse'e kyayak<sup>28</sup>jaanchja'vidi.

**Juu' ve'e je Jesús tyukpavaan je kyukatsivatajk**

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

<sup>14</sup>Ax tun ux'ook<sup>1</sup>kani tse'e yak'íx<sup>2</sup>jidinuva je ñ<sup>3</sup>umak<sup>4</sup>to'k íxpajk<sup>5</sup>patajk, kaaydup tse'e vye'nada. Van'it tse'e yaktuknu<sup>6</sup>uj<sup>7</sup>midi kuxe'e dukajaanchja'vidi je jayu juu' ve'e du'ix<sup>8</sup>tu jets tá<sup>9</sup>vani je'e ve'e jyooj<sup>10</sup>ntykpaj<sup>11</sup>knuva, makke'e je kyuvaj<sup>12</sup>k dupaamdi. <sup>15</sup>Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajk<sup>13</sup>patajk dunuuj<sup>14</sup>midi: —Naj<sup>15</sup>kx<sup>16</sup>ta vinx<sup>17</sup>up to'k it to'k naxviij<sup>18</sup>n jets vaaj<sup>19</sup>n<sup>20</sup>jada je jayu anañ<sup>21</sup>ujoma je oy kats je oy ayook. <sup>16</sup>Pan pan tse'e dujaanchja'vip je oy kats je oy ayook jetse'e ñ<sup>22</sup>apet, xa'ma kaj<sup>23</sup>ts je'e ve'e jyooj<sup>24</sup>ntykinit; ax pan pan tse'e dukajaanchja'vip, xa'ma kaj<sup>25</sup>ts je'e ve'e chaachpaatnit.

<sup>17</sup>Ax juu' tse'e dujaanchja'vidup, je'e tse'e je múj<sup>1</sup>it nuja'vin dutóndap, ats je nkutoj<sup>2</sup>kun kaj<sup>3</sup>x tse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, je viij<sup>4</sup>nk aaj je viij<sup>5</sup>nk ayook tse'e kyót<sup>6</sup>stap, <sup>18</sup>myátstap<sup>7</sup>ts je'e ve'e je tsaan, jets pan y'ooktu<sup>8</sup>pts je'e ve'e pan ti ve'e je jayu tuk'atso'yijidup, ka'ats je'e ve'e vyintsotónjadat, tyuknukóndap<sup>9</sup>ts je'e ve'e je kya'aj je pa'am jayu, jets je'e ve'e jyotk<sup>10</sup>adaaktinit.

**Ku je Jesús chajpejtni**

(Lc. 24.50-53)

<sup>19</sup>Ku ve'e je Jesús myukojskaj<sup>1</sup>xjidi, van'it tse'e choo'n<sup>2</sup>ni yaja naxviij<sup>3</sup>n je Nte'yam je kyutoj<sup>4</sup>kun kaj<sup>5</sup>x jetse'e chajpejtni, jetse'e y'aj<sup>6</sup>xtkni je<sup>7</sup> je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi. <sup>20</sup>Van'it tse'e je y'ixpajk<sup>8</sup>patajk choo'ndi jetse'e je jayu duvaaj<sup>9</sup>n<sup>10</sup>jada je oy kats je oy ayook to'k it to'k naxviij<sup>11</sup>n, je Maja Vintsán tse'e putaj<sup>12</sup>kijidup, yakjay'íx<sup>13</sup>judupts je'e ve'e je múj<sup>14</sup>it nuja'vin jetse'e je jayu dutuknujávada jets tyúv<sup>15</sup>am je'e ve'e juu' ve'e kyoj<sup>16</sup>stap.